Xibaaru jàmm bi ci Almasi bi Yeesu, ni ko Yàlla jaaralee ci MACË

Cosaanu Yeesu Kirist

1 Lii mooy cosaanu Yeesu Kirist, sëtu Daawuda, sëtu Ibraayma.
2 Ibraayma moo jur Isaaxa;
Isaaxa jur Yanqóoba;
Yanqóoba jur Yuda ak i doomi baayam;
3 Yuda, Peres ak Sara ci Tamar;
Peres Esron, miy baayu Aram;
4 Aram Aminadab;
Aminadab Nason;
Nason Salmon;
5 Salmon jur ci Raxab doom ju tudd Bowas;
Bowas am ak Ruut Obedd;
Obedd jur Isayi, 6 miy baayu buur bi Daawuda.
Daawuda moo jur Suleymaan ci ki nekkoon soxnas Uri;
7 Suleymaan jur Robowam;
Robowam Abiya;
Abiya Asaf;
8 Asaf Yosafat;
Yosafat Yoram, miy baayu Osiyas;
9 Osiyas jur Yowatam;
Yowatam Akas, miy baayu Esekiya;
10 Esekiya Manase;
Manase Amon;
Amon Yosiyas;
11 Yosiyas jur Yekoñas ak i doomi baayam ca jamono, ja ñu defe Yawut ya jaam, yóbbu leen Babilon.

12 Ba ñu leen yóbboo ca Babilon,
Yekoñas jur Salacel;
Salacel Sorobabel, 13 miy baayu Abiyudd;
Abiyudd Eliyakim;
Eliyakim Asor;
14 Asor Sadog;
Sadog Akim;
Akim Eliyudd;
15 Eliyudd Eleyasar;
Eleyasar Matan, miy baayu Yanqóoba;
16 Yanqóoba nag moo jur Yuusufa jëkkëru Maryaama;
te ci Maryaama la Yeesu, mi ñuy wax Kirist, juddoo.
17 Mboolem giir googu nag, la dale ca Ibraayma ba ca Daawuda, fukk lañu ak ñeent; la dale ca Daawuda ba ca njaam ga ca Babilon, fukk lañu ak ñeent; la dale njaam ga ca Babilon ba ci Kirist, fukk lañu ak ñeent.

Juddub Yeesu Kirist

18 Nii la Yeesu Kirist juddoo. Bi ñu mayee Maryaama ndeyam Yuusufa, waaye laata ñoo ànd, gis nañu ne dafa ëmb ci kàttanu Xel mu Sell mi. 19 Yuusufa jëkkëram nag, nekkoon na nit ku jub te bëggu ko woona weer. Mu nara xàccook moom ci sutura. 20 Waaye bi muy xalaat ci loolu, benn malaakam Boroom bi daldi ko feeñu ci gént ne ko: «Yaw Yuusufa, sëtu Daawuda, bul ragala yeggali Maryaama sa jabar, ndaxte doom ji mu ëmb, ci Xel mu Sell mi la jóge. 21 Dina jur doom ju góor; nanga ko tudde Yeesu, ndaxte moo di kiy musal xeetam ci seeni bàkkaar.»
22 Loolu lépp xewoon na, ngir amal li Boroom bi wax, jaarale ko cib yonent, bi mu naan:
23 «Janq bi dina ëmb,
jur doom ju góor,
ñu tudde ko Emanuwel,»
liy tekki «Yàlla ganesi na nu.»

24 Noonu Yuusufa yewwu, yeggali soxnaam, na ko ko
malaakam Boroom bi sante woon. 25 Waaye àndul ak
moom, ba kera mu mucc, jur doom ju góor; mu tudde ko
Yeesu.

2

Ay boroom xam-xam ñëw nañu, màggalsi Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu juddu na ci Betleyem ci
diiwaanu Yude, amoon na ay boroom xam-xam, ñu jóge
penku, ñëw Yerusalem. Booba, ci jamonoy buur bi Erodd
la woon. 2 Ñu ne: «Ana buur bi juddul Yawut yi? Ndaxte
gis nanu biddiiwam ci penku te ñëw nanu ngir màggal
ko.»
3 Bi ko Erodd buur ba déggee, mu daldi jaaxle, moom
ak waa Yerusalem gépp. 4 Mu woolu nag sarxalkat yu
mag yépp ak xutbakati xeet wa, laaj leen fu Almasi bi,
maanaam Kirist, wara juddoo. 5 Ñu ne ko: «Ca Betleyem ci
diiwaanu Yude, ndaxte lii lañu bind jaarale ko cib yonent:
6 “Yaw Betleyem ci diiwaanu Yude,
du yaw yaa yées ci njiiti Yude,
ndaxte ci yaw la njiit di génne,
kiy sàmm Israyil sama xeet.”»
7 Ci kaw loolu Erodd woolu ci kumpa boroom xam-xam
ya, di leen ceddowu, ngir xam bu wóor kañ la biddiiw bi
feq. 8 Noonu mu yebal leen Betleyem naan: «Demleen fa,
seet bu wóor mbirum xale ba. Bu ngeen ci amee lu wóor
nag, ngeen xamal ma ko, ngir man itam ma dem màggal
ko.»
9 Ba ñu dégloo buur ba nag, ñu dem. Te biddiiw, ba
ñu gisoon ca penku ba, ne tëll jiite leen, ba àgg, tiim
fa xale ba nekk. 10 Ba ñu gisee biddiiw ba nag, ñu am
mbég mu réya rév. 11 Ñu dugg ca kër ga, gis xale ba ak
Maryaama ndeyam, ñu daldi sukk, di ko màggal. Ñu ubbi

seeni boyetu alal, may ko wurus ak cuuraay ak ndàbb lu
xeeñ lu ñuy wax miir.
12 Bi ñu ko defee Yàlla artu na leen ci biir gént, ñu baña
dellu ca Erodd. Noonu ñu jaar weneen yoon, ñibbi seen
réew.

Yuusufa ak Maryaama gàddaay nañu jëm réewu Misra

13 Bi nga xamee ne boroom xam-xam ya ñibbi nañu,
benn malaakam Boroom bi feeñu Yuusufa ci gént ne ko:
«Erodd mu ngi ci tànki wut xale bi, ngir rey ko; jógal nag,
jël xale bi ak ndeyam te nga daw jëm Misra, toog fa, ba
kera ma koy wax.»
14 Yuusufa nag jóg, jël xale ba ak ndeyam, làquji Misra
ca guddi ga. 15 Mu toog fa, ba Erodd faatu. Noonu am li
Boroom bi waxoon jaarale ko cib yonent, bi mu naan:
«Woo naa sama doom, mu génn Misra.»
16 Bi Erodd gisee nag, ne boroom xam-xam ya nax
nañu ko, mu daldi mer lool. Mu santaane ñu dugg ca
Betleyem ak la ko wër, rey xale yu góor ya fa am ñaari
at jëm suuf, méngook jamono, ja ko boroom xam-xam ya
waxoon. 17 Booba am la ñu waxoon jaarale ko ci yonent
Yàlla Yeremi, bi mu naan:
18 «Baat jib na ci Rama,
ay jooy ak yuux gu réy,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kenn dëfal ko,
ndaxte saay nañu.»

Ñibsi nañu réewu Israyil

19 Bi nga xamee ne Erodd faatu na, benn malaakam
Boroom bi feeñu Yuusufa ci gént ca Misra, 20 ne ko: «Ñi
doon wuta rey xale ba dee nañu; jógal nag, jël xale bi ak
ndeyam te nga dellu Israyil.»

21 Yuusufa jóg nag, jël xale ba ak ndeyam, dellu Israyil.
22 Waaye bi mu déggee ne Arkelawus moo donn Erodd
baayam ca nguuru Yude, mu ragal faa dem. Yàlla artu ko
nag ci gént, mu daldi dem diiwaanu Galile. 23 Mu ñëw nag
dëkk ci dëkk bu ñuy wax Nasaret. Noonu am la ñu waxoon
ca xale ba, jaarale ko ca yonent ya, bi ñu naan:
«Dees na ko tudde Nasareen.»

3

Waareb Yaxya

1 Ca jamono jooja Yaxya feeñoon na, di waare ca
màndiŋu Yude. 2 Nii la doon waaree: «Tuubleen seeni
bàkkaar, ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji jege na.» 3 Yaxya
mooy ki ñu doon wax jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi, bi
mu naan:
«Am na baat buy xaacu ca màndiŋ ma ne:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen fi muy jaar.”»

4 Yaxya nag mu ngi soloon mbubb mu ñu ràbbe kawaru
giléem, takk geñog der ci ndiggam. Ay njéeréer la doon
dunde ak lem. 5 Noonu ñépp génn jëm ci moom, ñi dëkk
Yerusalem ak diiwaanu Yude, ak waa dexu Yurdan. 6 Ñu
nangu seeni bàkkaar, Yaxya sóob leen ca dexu Yurdan.

7 Noonu ay Farisen ak ay Sadusen yu bare ñëw ci Yaxya,
ngir mu sóob leen ñoom itam ca dex ga. Waaye bi leen
Yaxya gisee, mu ne leen: «Yéen ñi fees ak daŋar mel ni ay
co, ku leen artu, ngeen daw merum Yàlla mi nara wàcc?
8 Jëfeleen nag ni ñu tuub seeni bàkkaar, 9 te buleen wax ci
seen xel naan: “Nun daal doomi Ibraayma lanu,” ndaxte
maa ngi leen koy wax, Yàlla man na sàkkal Ibraayma ay
doom ci doj yii. 10 Sémmiñ wi tiim na reeni garab yi. Garab
nag gu meññul doom yu baax, dees na ko gor, sànni ko
ci sawara si. 11 Man maa ngi leen di sóob ci ndox, ci lu

ànd ak tuub seeni bàkkaar. Waaye kiy ñëw sama gannaaw
moo ma ëpp kàttan, ba yeyoowuma koo yóbbul sax ay
dàllam. Kooku dina leen sóob ci Xel mu Sell mi ak sawara.
12 Layoom mu ngi ci loxoom, ngir jéri dàgga ja, ba mu set;
pepp ma dina ko def ca sàq ma, waaye xatax ba dina ko
lakk ci sawara su dul fey mukk.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

13 Booba Yeesu jóge Galile, ñëw ngir Yaxya sóob ko ca
dexu Yurdan. 14 Waaye Yaxya gàntu ko ne: «Man maa
soxla, nga sóob ma ci ndox, te yaa ngi ñëw ci man!»
15 Yeesu ne ko: «Bàyyil noonu, ndaxte war nanoo mottali
lépp lu jub.» Noonu Yaxya nangu.
16 Bi ko Yaxya sóobee ca dex ga, Yeesu génn. Ca saa sa
asamaan yi daldi ubbiku, te Yaxya gis Xelum Yàlla wàcc ci
melow pitax, ñëw ci kaw Yeesu. 17 Te baat bu jóge asamaan
dégtu ne: «Kii mooy sama Doom ji ma bëgg; ci moom laa
ame bànneex.»

4

Yeesu dékku na ay nattu ci pexey Seytaane

1 Bi loolu amee Xelum Yàlla yóbbu Yeesu ca màndiŋ ma,
ngir mu jànkoonte ak fiiri Seytaane. 2 Yeesu nekk fa te
lekkul ñeent fukki bëccëg ak ñeent fukki guddi, doora xiif.
3 Noonu fiirkat bi ñëw ci moom ne ko: «Boo dee Doomu
Yàlla, santal doj yii, ñu nekk mburu.» 4 Waaye Yeesu ne
ko: «Mbind mi nee na: “Nit du dunde mburu rekk, waaye
itam gépp kàddu gu génne ci gémmiñug Yàlla.”»
5 Bi mu waxee loolu, Seytaane yóbbu ko ca dëkk bu sell
ba, teg ko ca njobbaxtalu kër Yàlla ga. 6 Mu ne ko: «Boo
dee Doomu Yàlla, tëbal ci suuf, ndaxte Mbind mi nee na:
“Dina jox ay malaakaam ndigal ci sa mbir,
ñu leewu la ci seeni loxo,
ngir nga baña fakktalu ciw doj.”»

7 Yeesu ne ko: «Bind nañu it ne: “Bul diiŋat Yàlla, sa
Boroom.”»
8 Gannaaw loolu Seytaane yóbbu ko ci kaw tund wu
kawe lool, won ko réewi àddina yépp ak seeni ndam. 9 Mu
ne ko: «Lii lépp dinaa la ko may, boo sukkee màggal ma.»
10 Waaye Yeesu ne ko: «Sore ma Seytaane, ndaxte Mbind
mi nee na: “Nanga màggal Yàlla sa Boroom, te jaamu ko
moom rekk.”»
11 Noonu Seytaane bàyyi ko. Te ay malaaka daldi ñëw
fi Yeesu, di ko topptoo.

Yeesu dëkk na Kapernawum ci diiwaanu Galile

12 Am bés Yeesu dégg ne jàpp nañu Yaxya; mu jóg nag,
jëm Galile. 13 Gannaaw gi, mu toxoo dëkku Nasaret, dem
dëkk Kapernawum, bi féeteek dex ga ci diiwaani Sabulon
ak Neftali. 14 Noonu am la ñu waxoon, jaarale ko ci yonent
Yàlla Esayi, bi mu naan:
15 «Yaw réewum Sabulon ak réewum Neftali,
di yoonu géej gannaaw dexu Yurdan,
yaw Galile, réewum ñi dul Yawut—
16 xeet wa nekkoon cig lëndëm,
gis na leer gu mag,
ña dëkkoon ca réew, ma dee tiim,
leer fenkal na leen.»
17 Booba Yeesu tàmbali di waare naan: «Tuubleen seeni
bàkkaar, ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji jegesi na.»

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

18 Gannaaw loolu Yeesu doon dox ca tefesu dexu Galile,
mu gis fa ñaar ñu bokk ndey ak baay, mooy Simoŋ mi ñuy
wax Piyeer, ak Andare. Fekk ñuy sànni seen caax ca dex ga,
ndaxte ay nappkat lañu woon. 19 Yeesu ne leen: «Ñëwleen
topp ci man, ma def leen nappkati nit.» 20 Ca saa sa ñu
daldi bàyyi seeni mbaal, topp ci moom.

21 Ba Yeesu demee ba ca kanam, mu gis yeneen ñaar ñu
bokk ndey ak baay, ñuy Saag doomu Sebede, ak Yowaana
rakkam. Ñu nekk ci seen biir gaal ak Sebede seen baay, di
defar seeni mbaal. Noonu Yeesu woo leen. 22 Ca saa sa ñu
daldi bàyyi gaal ga ak seen baay, topp ci moom.
23 Ba loolu amee Yeesu doon wër Galile gépp, di jàngle
ci seeni jàngu tey yégle xibaaru jàmm bi ci nguuru Yàlla;
muy faj jàngoro yépp ak wéradi yépp ca nit ña, 24 ba tax
turam siiw ba ci biir réewu Siri mépp. Ñu di ko indil ñi
wopp ñépp, ñi sonn ndax ay jàngoro ak metit yu bare,
ñi rab jàpp, ñiy say ak ñi làggi, mu faj leen. 25 Noonu
mbooloo mu bare topp ci moom, jóge ci wàlli Galile ak
diiwaan bi ñuy wax Fukki dëkk yi, ci dëkku Yerusalem ak
ci diiwaanu Yude, ba ci gannaaw dexu Yurdan.

5

Barkeel gu wóor gi

1 Bi Yeesu gisee mbooloo ma nag, mu yéeg ca tund wa,
toog; taalibeem ya ñëw ci moom. 2 Mu daldi leen jàngal
naan:
3 «Yéen ñi xam seen ñàkk doole ngir neex Yàlla, barkeel
ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yéena ko yelloo.
4 Yéen ñi nekk ci naqar, barkeel ngeen,
ndax dees na dëfal seen xol.
5 Yéen ñi lewet, barkeel ngeen,
ndax dingeen moomi àddina.
6 Yéen ñi xiif te mar njub, barkeel ngeen,
ndax dingeen regg.
7 Yéen ñi am yërmande, barkeel ngeen,
ndax dees na leen yërëm.
8 Yéen ñi am xol bu sell, barkeel ngeen,
ndax dingeen gis Yàlla.

9 Yéen ñiy wut jàmm, barkeel ngeen,
ndax dees na leen tudde doomi Yàlla.
10 Yéen ñi ñu fitnaal ndax seen njub, barkeel ngeen,
ndaxte nguuru Yàlla Aji Kawe ji, yéena ko yelloo.
11 «Barkeel ngeen, bu ñu leen di saaga, di leen fitnaal, di
leen sosal lépp lu bon ngir man. 12 Bégleen te bànneexu,
ndax seen yool dina réy ci laaxira. Ndaxte noonu lañu
daan fitnaale yonent yi fi jiitu.

Xoromus àddina ak leeram

13 «Yéena di xoromus àddina. Bu xorom sàppee, nan
lañu koy delloo cafkaam? Du jariñati dara, lu dul ñu sànni
ko ci biti, nit ñi dox ci kawam. 14 Yéena di leeru àddina.
Dëkk, bu nekk ci kaw tund du mana nëbbu. 15 Te it duñu
taal làmp, dëpp cig leget, waaye dañu koy wékk, ba muy
leeral ñi nekk ci kër gi ñépp. 16 Na seen leer leere noonu
ci kanam nit ñi, ngir ñu gis seeni jëf yu rafet, te màggal
seen Baay bi ci kaw.

Ni yoonu Musaa ak waxi yonent yi ame ci Yeesu

17 «Buleen defe ne ñëw naa ngir dindi yoonu Musaa ak
waxi yonent yi. Ñëwuma ngir dindi leen, waaye ngir ñu
am ci man. 18 Ndaxte ci dëgg maa ngi leen koy wax, li feek
asamaan ak suuf wéyul, benn tomb walla benn rëddu araf
du wéy mukk ci yoonu Musaa, ba kera yépp di am. 19 Ku
tebbi nag ba gëna tuuti ci ndigal yii, te ngay jàngal nit ñi
noonu, dees na la tudde ki gëna tuuti ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji. Waaye ku leen di sàmm, di leen digle, dees na la
tudde ku mag ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. 20 Ndaxte maa
ngi leen koy wax, bu seen njubte ëppul njubteg xutbakat
ya ak Farisen ya, dungeen tàbbi mukk ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji.

Mere nit ak bóom ko ñoo yem fa kanam Yàlla

21 «Dégg ngeen ne waxoon nañu maam ya ne leen: “Bul
rey nit; ku rey nit, yoon dina la dab.” 22 Waaye man maa
ngi leen di wax ne képp ku mere sa mbokk, dinañu la
àtte. Ku wax sa mbokk: “Amoo bopp,” dinañu la àtte ca
kureelu àttekat ya. Ku ko wax: “Alku nga,” dinañu la àtte
ci sawara. 23 Booy yóbbu nag sa sarax ca sarxalukaay ba,
te nga fàttaliku foofa ne, sa mbokk am na lu mu la meree,
24 nanga fa bàyyi sa sarax ca kanam sarxalukaay ba, nga
jëkka dem, juboo ak sa mbokk, ba noppi dellu, joxe sa
sarax.
25 «Gaawala juboo ak ki lay yóbbu, ngeen layooji, bala
ngeena egg; ngir bañ ki ngay layool jébbal la àttekat ba,
kooka jox la alkaati ba, ñu tëj la. 26 Ci dëgg maa ngi la koy
wax, doo génn foofa mukk te feyuloo dërëm bi ci mujj.

Ku xédd jigéen, njaaloo nga

27 «Te it dégg ngeen ne waxoon nañu: “Bul njaaloo.”
28 Waaye man maa ngi leen di wax ne, képp ku xool jigéen,
xédd ko, njaaloo nga ak moom ci sa xel. 29 Bu la sa bëtu
ndijoor bëggee yóbbe bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore.
30 Ndaxte ñàkk benn ci say cér moo gën ci yaw, ñu sànni
sa yaram wépp ci sawara. Bu la sa loxol ndijoor bëggee
yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore. Ndaxte ñàkk
benn ci say cér moo gën ci yaw ñu sànni sa yaram wépp ci
sawara.

Bul fase sa soxna lu dul ci njaaloo

31 «Waxoon nañu ne: “Ku fase sa soxna, nga bindal ko
kayitu pase.” 32 Waaye man maa ngi leen di wax ne, ku fase
sa soxna te du ci njaaloo, yaa koy tegtal yoonu njaaloo. Te
it ku takk jigéen ju ñu fase, njaaloo nga.

Bul weddi sa ngiñ

33 «Dégg ngeen itam ne waxoon nañu maam ya ne leen:
“Bul weddi sa ngiñ, waaye li nga giñ def ko ngir Boroom

bi.” 34 Waaye man maa ngi leen di wax ne, buleen giñ dara;
bumu doon ci asamaan, ndaxte moo di jalu Buur Yàlla;
35 bumu doon ci àddina, ndax moo di tegukaayu tànkam;
bumu doon it ci Yerusalem, ndax moo di dëkku Buur bu
mag bi. 36 Bul giñ it ci sa bopp, ndaxte manuloo weexal
mbaa ñuulal benn ci say kawar. 37 Sa waaw na nekk waaw,
sa déedéet na nekk déedéet. Loo ci teg, ci Ibliis la jóge.

Bul feyu

38 «Te it dégg ngeen ne waxoon nañu: “Bët, bët a koy
fey; bëñ, bëñ a koy fey.” 39 Waaye man maa ngi leen di
wax ne buleen bañ ku leen def lu bon, waaye ku la pes ci
sa lexu ndijoor, jox ko ba ca des. 40 Ku la bëgga kalaame,
ngir jël sa turki, nga boole ca it sa mbubb mu mag. 41 Ku
la ga, nga yenul ko doxub benn kilomet, àndal ak moom
ñaar. 42 Mayal ku lay ñaan, te bul jox gannaaw ku lay leb.

43 «Dégg ngeen ne waxoon nañu: “Soppal sa moroom
te sib sa bañaale.” 44 Waaye man maa ngi leen di wax ne,
soppleen seeni bañaale te ñaanal ñi leen di fitnaal, 45 ngir
wone ne yéenay doomi seen Baay bi nekk ci kaw. Ndaxte
mu ngi fenkal jantam ci kaw ñu bon ñi ak ñu baax ñi, te
muy tawal ñi jub ak ñi jubadi. 46 Su ngeen soppee ñi leen
sopp, ban yool ngeen am? Xanaa juutikat yi duñu def
noonu it? 47 Su ngeen nuyoo seeni bokk rekk, lu ngeen
def lu doy waar? Xanaa ñi xamul Yàlla duñu def noonu
it? 48 Nangeen mat nag, ni seen Baay bi ci kaw mate.

6

Ni ñuy sàkke sarax

1 «Wottuleena def seeni jëf yu jub ci kanam nit ñi, muy
ngistal. Lu ko moy, dungeen am yool ci seen Baay bi nekk
ci kaw. 2 Booy sàkk sarax nag, bul yeble ci sa kanam, ñu
yéene la. Moom la naaféq yi di def ca jàngu ya ak ca mbedd

ya, ngir nit ñi màggal leen. Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
jot nañu seen pey gépp. 3 Waaye booy sàkk sarax, bu sa
loxob càmmoñ xam li sa loxob ndijoor di def, 4 ngir sa
sarax nekk kumpa. Noonu sa Baay, bi dara umpul, dina
la ko delloo.

Ni ñuy ñaane ci Yàlla

5 «Bu ngeen di ñaan, buleen mel ni naaféq yi, ñoom ñi
bëgg di ñaan, taxaw ca jàngu ya ak fa mbedd yay daje, ngir
nit ñi gis leen. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen
pey gépp. 6 Yaw nag booy ñaan, duggal ci sa néeg, tëj bunt
bi, te nga ñaan sa Baay bi bët manta gis. Noonu sa Baay,
bi dara umpul, dina la ko delloo.

7 «Te it bu ngeen di ñaan, buleen bareel wax yu amul
njariñ, mel ni ñi xamul Yàlla; ñoom defe nañu ne, Yàlla
dina leen nangul ndax seen wax ju bare. 8 Buleen nirook
ñoom, ndaxte seen Baay xam na seeni soxla, laata ngeen
ko koy wax. 9 Yéen nag nii ngeen wara ñaane:

“Sunu Baay bi nekk ci kaw,
yal na sa tur di lu ñu sellal,
10 yal na sa nguur ñëw,
yal na sa coobare am ci suuf mel ni ci kaw.
11 Yal nanga nu may tey li nu dunde;
12 te baal nu sunuy tooñ, ni nu baale ñi nu tooñ;
13 Yàlla boo nu teg ci yoonu nattu,
waaye yal nanga nu musal ci lu bon.
Ndaxte yaw yaa yelloo nguur ak kàttan ak màggaay, ba
fàww. Amiin.”

14 «Su ngeen baalee ñi leen tooñ, seen Baay bi ci kaw
dina leen baal seeni tooñ yéen itam. 15 Waaye su ngeen
baalul ñi leen tooñ, seen Baay it du leen baal seeni tooñ.

Ni ñuy woore

16 «Su ngeen di woor, buleen mel ni naaféq yi, ñoom ñi
yoggoorlu, di ñaawal seeni kanam, ngir seen koor feeñu
nit ñi. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, jot nañu seen pey
gépp. 17 Yaw nag booy woor, xeeñalal sa bopp te nga
sëlmu, 18 ngir sa koor baña feeñu nit ñi, waaye mu feeñu
sa Baay bi bët manta gis. Noonu sa Baay, bi dara umpul,
dina la ko delloo.

Alali laaxira

19 «Buleen dajale alal ci àddina, fu ko max ak xomaag di
yàqe, ak fu sàcc di dugg, jot ko. 20 Waaye dajaleleen alal
ci laaxira, fu ko max ak xomaag dul yàqe, ak fu sàcc dul
dugg, jot ko. 21 Ndaxte fu sa alal nekk, fa la sa xol nekk
itam.
22 «Bët mooy làmpu yaram. Bu sa bët wéree, kon sa
yaram wépp leer, 23 waaye bu sa bët woppee, kon sa yaram
wépp lëndëm. Leer gi nekk ci yaw, bu nekkee lëndëm,
naka la lëndëm googu di këruuse!
24 «Kenn manula jaamoondoo ñaari sang; fàww nga bañ
kii, bëgg ki ci des, walla nga jàpp ci kenn ki, xeeb ki ci des.
Manuleena boole jaamu Yàlla ak jaamu Alal.

Wóolul Yàlla

25 «Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, buleen seen
bakkan jaaxal, ci lu ngeen wara lekk, walla lu ngeen wara
naan. Buleen jaaxle it ngir seen yaram, ci lu ngeen wara
sol. Xanaa bakkan gënul lekk, te yaram gënul koddaay?
26 Seetleen picci asamaan: duñu ji, duñu góob, duñu denc
ci sàq; teewul seen Baay bi ci kaw moo leen di dundal.
Ndax ëppuleen maana picc yi ci lu bare? 27 Ana kan ci yéen
ci kaw njaaxleem moo mana yokk waxtu ci àppam?
28 «Te lu tax ngeen di jaaxle ngir koddaay? Seetleen bu
baax, ni tóor-tóori ñax mi di saxe ci tool yi. Duñu liggéey,
duñu ëcc, 29 waaye maa ngi leen di wax ne Suleymaan sax
ci ndamam soluwul woon ni benn ci ñoom. 30 Yéen ñi

néew ngëm! Bu Yàlla woddee nii ñaxum tool yi, miy sax
tey, te bu subaa ñu def ko ci taal bi, ndax du leen gëna
wodd? 31 Buleen jaaxle nag, di wax ne: “Lu nu wara lekk?
Lu nu wara naan?” walla: “Lu nu wara sol?” 32 Ndaxte
loolu lépp, ñi xamul Yàlla ñoo koy wut. Te seen Baay,
bi nekk ci kaw, xam na ne am ngeen soxla ci loolu lépp.
33 Waaye jëkkleena wut nguuram ak njubteem, te loolu
lépp dina leen ko ci dollil. 34 Buleen jaaxle nag ngir ëllëg,
ndaxte ëllëg dina topptoo boppam. Bés bu nekk, coonoom
doy na ko.

7

Bul ñaaw njort, ba àtte sa moroom

1 «Buleen àtte seeni moroom ak ñaaw njort, ngir bañ
ñu àtte leen yéen itam. 2 Ndaxte dees na leen àtte ak ni
ngeen di àttee, nattal leen ak li ngeen di nattale. 3 Lu tax
ngay xool ñax gi ci sa bëtu mbokk, te gisuloo gànj gi ci sa
bët yaw? 4 Walla nan ngay waxe sa mbokk: “May ma, ma
dindil la ñax gi ci sa bët,” fekk gànj a ngii ci sa bët yaw?
5 Naaféq, jëkkala dindi gànj gi ci sa bët, te noonu dinga
mana gis bu leer, ngir dindi ñax gi ci sa bëtu mbokk.

6 «Buleen jox lu sell xaj yi, mbaa sànni seeni per
ci kanam mbaam-xuux yi, ngir bañ ñu dëggaate ko te
walbatiku, xotti leen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm

7 «Ñaanleen, ñu may leen; seetleen te dingeen gis;
fëggleen, ñu ubbil leen. 8 Ndaxte képp kuy ñaan, dinga
am; kuy seet, dinga gis; kuy fëgg, ñu ubbil la. 9 Kan ci yéen,
bu la sa doom ñaanee mburu, nga jox ko doj? 10 Walla mu
ñaan la jën, nga jox ko jaan? 11 Ndegam yéen ñi bon yéena
mana jox seeni gone lu baax, astamaak seen Baay bi nekk
ci kaw dina jox lu baax ñi ko koy ñaan!

12 «Kon nag lépp lu ngeen bëgg, nit ñi defal leen ko,
yéen itam nangeen leen ko defal; ndaxte loolu moo ëmb
yoonu Musaa ak waxi yonent yi.

Bunt bu xat bi

13 «Jaarleen ci bunt bu xat bi, ndaxte bunt bi ak yoon wi
jëm sànku yaatu nañu, te ñi ciy jaar bare. 14 Waaye buntu
dund gu wóor xat na, te yoon wi jëm kaw sew na, te ñi ko
gis barewul.

Garab ak meññeefam

15 «Moytuleen ñi mbubboo turu yonent. Dañuy ñëw ci
yéen, yor melow xar, waaye ci biir ay bukki yu soxor lañu.
16 Dingeen leen xàmmee ci seeni jëf. Ndax dees na witte
reseñ ci dédd, walla figg ci xaaxaam? 17 Noonu garab gu
baax gu nekk dina meññ doom yu neex, waaye garab gu
bon dina meññ doom yu bon. 18 Garab gu baax manula
meññ doom yu bon, naka itam garab gu bon manula meññ
doom yu neex. 19 Garab gu nekk gu dul meññ doom yu
neex, dees na ko gor, sànni ko ca sawara sa. 20 Ci seeni jëf
nag ngeen leen di xàmmee.

21 «Du képp ku may wax: "Boroom bi, Boroom bi," mooy
dugg ca nguuru Yàlla Aji Kawe ji; ka cay dugg mooy kiy def
sama coobarey Baay, bi nekk ci kaw. 22 Bu bés baa, ñu bare
dinañu ma wax: "Boroom bi, Boroom bi, ndax du ci saw
tur lanu daa waxe ci kàddug Yàlla? Ndax du ci saw tur
lanu daa dàqe ay rab? Ndax du ci saw tur lanu daa defe ay
kéemaan yu bare?" 23 Ci kaw loolu dinaa leen wax dëgg
ne leen: "Masuma leena xam; soreleen ma, yéen ñiy def
bàkkaar."

Léebu ñaari tabaxkat yi

24 «Képp ku dégg nag lii ma leen wax, te di ko jëfe, dinga
mel ni nit ku am xel, ku tabax këram, samp ko ciw doj.
25 Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñëw, ngelaw li

jóg, ñu dal ci kaw kër ga; waaye màbbul, ndaxte mu ngi jàpp ca doj wa. 26 Waaye képp ku dégg lii ma leen wax te jëfewuloo ko, dinga mel ni nit ku ñàkk xel, ku tabax këram ci gannuus bi. 27 Ba mu noppee, taw bi daldi sóob, wal mi ñëw, ngelaw li jóg, ñu dal ci kaw kër ga; mu màbb, ba ne tasar.»

28 Bi Yeesu waxee loolu ba noppi, mbooloo ma daldi waaru ca njàngleem, 29 ndaxte jàngal na leen ak sañ-sañ bu seeni xutbakat amul.

8

Yeesu faj na ku gaana

1 Bi loolu amee Yeesu wàcc ca tund wa, te mbooloo mu bare topp ko. 2 Noonu ku gaana ñëw, sukk ci kanamam ne ko: «Sang bi, soo ko bëggee, man nga maa faj.» 3 Yeesu tàllal loxoom, laal ko naan: «Bëgg naa ko, wéral.» Ca saa sa ngaanaam daldi deñ. 4 Yeesu ne ko: «Déglul, bu ko wax kenn, waaye demal won sa bopp sarxalkat bi, te nga jébbal Yàlla sarax, si yoonu Musaa santaane, ngir mu nekk seede ci ñoom.»

Ngëmu njiitu xare bi

5 Gannaaw loolu Yeesu duggoon na Kapernawum. Bi mu fa duggee nag, ab njiitu xare fekksi ko. Mu ñaan ko, 6 ne ko: «Sang bi, sama surga dafa làggi, tëdd ca kër ga te sonn lool.» 7 Yeesu ne ko: «Dinaa ñëw faj ko.» 8 Waaye njiit la ne ko: «Sang bi, yeyoowuma nga dugg ci sama kër; waxal genn kàddu rekk, te sama surga dina wér. 9 Ndaxte man itam maa ngi nekk ci ndigal, te ame naa ay xarekat ci sama ndigal. Su ma nee kii: "Demal," mu dem. Mbaa ma ne keneen ki: "Ñëwal," mu ñëw. Te su ma nee sama jaam: "Defal lii," mu def ko.»

10 Bi ko Yeesu déggee, mu waaru, ne ña topp ci moom: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, masumaa gis ci bànni

Israyil ku gëme ni kii. 11 Maa ngi leen koy wax, ñu
bare dinañu ñëw, jóge ci penku ak sowu, bokk lekk ak
Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba ci nguuru Yàlla Aji Kawe
ji. 12 Waaye ñi waroona bokk ca nguur ga, dees na leen
sànni ci biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa jooy tey yéyu.»
13 Ci kaw loolu Yeesu wax njiit la ne ko: «Ñibbil, na ame, ni
nga ko gëme.» Noonu ca waxtu woowa sax surga ba daldi
wér.

Yeesu faj na jarag yu bare

14 Gannaaw loolu Yeesu dem kër Piyeer. Ba mu eggee,
mu fekk gorob Piyeer bu jigéen tëdd ak yaram wu tàng.
15 Bi mu ko gisee, Yeesu laal loxoom, tàngoor wa daldi
wàcc; soxna sa jóg, di ko topptoo.
16 Ca ngoon sa ñu indil ko ñu bare ñu rab jàpp. Yeesu
dàq rab ya ak kàddoom te faj ñi wopp ñépp. 17 Loolu mu
def, def na ko, ngir la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla
Esayi am, bi mu naan:
«Fab na sunuy wopp, gàddu sunuy jàngoro.»
18 Bi Yeesu gisee mbooloo ma ko wër nag, mu sant
taalibe ya, ñu jàll dex ga. 19 Laata ñuy jàll, benn xutbakat
daldi ñëw ci moom ne ko: «Kilifa gi, dinaa la topp fépp
foo jëm.» 20 Waaye Yeesu ne ko: «Till yi am nañu seeni
kàmb, te picci asamaan am nañu ay tàgg, waaye Doomu
nit ki amul fu mu noppal boppam.» 21 Noonu keneen ca
taalibe ya ne ko: «Sang bi, may ma, ma jëkka dem suuli
sama baay.» 22 Yeesu ne ko: «Toppal ci man te bàyyi ñi
dee, ñu suul seeni néew.»

Yeesu dalal na ngelaw li

23 Bi mu ko waxee, Yeesu dugg ca gaal ga, ay taalibeem
topp ko. 24 Ca saa sa ngelaw lu bare daldi yëngal dex ga, ba
duus ya sàng gaal ga. Fekk booba Yeesu nelaw. 25 Noonu
taalibe ya daldi jegesi, yee ko naan: «Sang bi, musal nu, nu

ngiy dee!» 26 Waaye Yeesu ne leen: «Yéen ñi néew ngëm,
lu tax ngeen tiit?» Ci kaw loolu mu jóg, daldi gëdd ngelaw
li ak duus yi. Lépp dal, ba ne nemm. 27 Bi ko nit ña gisee,
ñu waaru naan: «Kii kan la ci biir nit ñi, ba ngelaw li ak
dex gi di ko déggal?»

Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp

28 Bi Yeesu jàllee nag, ba teer ca diiwaanu waa Gadara,
ñaar ñu rab jàpp daldi génn ca sëg ya, ñëw kar ko. Ñaar
ñooñu nag, ñu soxor lañu woon, ba kenn ñemewul woona
jaar foofa. 29 Ña rab jàpp daldi xaacu naan: «Yaw Doomu
Yàlla ji, loo nuy fexeel? Ndax danga noo bëgga mbugal,
bala waxtu way jot?»

30 Fekk amoon na ca wet ya géttu mbaam-xuux yu bare
yuy for. 31 Rab ya nag ñaan ko ne: «Boo nu dàqee, sànni nu
ca géttu mbaam-xuux ya.» 32 Yeesu ne leen: «Demleen.»
Rab ya nag daldi génn, dugg ca mbaam-xuux ya, ñu daldi
bartalu, daanu ca dex ga, lab ca ndox ma.

33 Ba sàmm ya gisee loolu, ñu daw, dem dëkk ba, nettaliji
lépp ak la xewoon ca ña rab jàpp. 34 Noonu dëkk ba bépp
génn seeti Yeesu. Ba ñu ko gisee nag, ñu ñaan ko, mu génn
seen réew.

9

Yeesu faj na ku làggi

1 Bi loolu amee Yeesu dugg cig gaal, jàll dex ga, dellu
dëkkam. 2 Foofa ñu indil ko ku tëdd ci basaŋ, fekk
yaramam wépp làggi. Bi Yeesu gisee seen ngëm, mu ne
ku làggi ka: «Na sa xel dal, sama waay, baal nañu la say
bàkkaar.»

3 Bi mu waxee loolu, ay xutbakat daldi ne ci seen biir:
«Nit kii mu ngi sosal Yàlla.» 4 Waaye Yeesu xam seen
xalaat ne leen: «Lu tax ngeen am xalaat yu bon ci seen

xol? 5 Ma wax ne: “Baal nañu la say bàkkaar,” walla ma ne:
“Jógal te dox,” lan moo ci gëna yomb? 6 Waaye xamleen
ne, Doomu nit ki am na ci àddina sañ-sañu baale bàkkaar
yi.» Ci kaw loolu Yeesu ne ku làggi ka: «Jógal, jël sa basaŋ
te nga ñibbi.» 7 Noonu làggi ba daldi jóg, ñibbi. 8 Ba
mbooloo ma gisee loolu, ñu daldi ragal te màggal Yàlla,
mi dénk sañ-sañ bu tollu noonu doom Aadama yi.

Yeesu woo na Macë, mu nekk taalibeem

9 Bi Yeesu jógee foofa, mu gis nit ku tudd Macë, toog ca
juuti ba. Yeesu ne ko: «Kaay topp ma.» Noonu Macë jóg,
daldi ko topp.

10 Gannaaw ga Yeesu doon lekk ca kër ga, te ay juutikat
ak i boroom bàkkaar yu bare dikk, bokk lekk ak Yeesu ak
taalibeem ya. 11 Bi ko Farisen ya gisee nag, ñu ne taalibe
ya: «Lu tax seen kilifa di lekkandoo ak ay juutikat ak
ay boroom bàkkaar?» 12 Waaye bi ko Yeesu déggee, mu
ne: «Ñi wér soxlawuñu fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla.
13 Mbind mi nee na: “Yërmande laa bëgg, waaye du rendi
saraxi mala.” Demleen nag te seet lu wax joojuy tekki.
Ndaxte ñëwuma, ngir woo ñi jub, waaye bàkkaarkat yi
laay woo.»

Ndax warees na woor?

14 Gannaaw loolu taalibey Yaxya ñëw ci Yeesu ne ko:
«Lu tax nuy woor, nun ak Farisen yi, te say taalibe duñu
woor?» 15 Yeesu ne leen: «Ndax gan yi ñëw ci céet dinañu
naqarlu dara, li feek boroom céet gaa ngi ànd ak ñoom?
Waaye bés yaa ngi ñëw yu ñuy jële boroom céet gi ci seen
biir; booba nag dinañu woor. 16 Xam ngeen ne, kenn du
daax mbubb mu màggat ak sekkit wu bees; ndaxte sekkit
wi day ñoddi mbubb mi, te xottiku bi gëna yaatu. 17 Te it
duñu def biiñ bu bees ci mbuusi der yu màggat. Lu ko moy,
mbuus yi dañuy toj, biiñ bi tuuru te mbuus yi yàqu. Waaye

biiñ bu bees, dees na ko def ci mbuus yu bees. Noonu ñoom ñaar duñu yàqu.»

Yeesu dekkal na doomu njiitu jàngu ba te faj jigéen

18 Bi leen Yeesu di wax loolu, benn njiitu jàngu daldi ñëw, sukk ci kanamam ne ko: «Sama doom ju jigéen dafa faatu léegi, waaye ñëwal, teg ko say loxo, te dina dundaat.» 19 Noonu Yeesu jóg, topp ko, moom ak ay taalibeem.

20-21 Bi ñuy dem nag, amoon na ca mbooloo ma jigéen juy xëpp deret diirub fukki at ak ñaar. Mu defe ne su laalee mbubbam rekk, dina wér. Mu jegeñsi Yeesu nag, doxe ko gannaaw, laal catu mbubbam.

22 Bi mu ko defee Yeesu waññiku ne ko: «Na sa xel dal, soxna si, sa ngëm faj na la.» Noonu jigéen ja daldi wér ca saa sa.

23 Bi Yeesu eggee kër njiit la, mu gis ñiy liit ak toxoro, ak mbooloo may def coow lu bare. 24 Mu ne leen: «Génnleen, janq bi deewul, day nelaw rekk.» Bi ko mbooloo ma déggee, ñu daldi ko ñaawal. 25 Waaye ñu génne leen, Yeesu dugg, jàpp loxob janq ba, mu daldi jóg. 26 Noonu xibaaru li mu def daldi siiw ca réew ma.

Yeesu faj na ñaari gumba

27 Bi Yeesu jógee foofa, ñaari gumba topp ko, di wax ca kaw naan: «Yërëm nu, yaw Sëtu Daawuda bi!» 28 Noonu Yeesu dugg ca kër ga, gumba ya toppsi ko. Yeesu ne leen: «Ndax gëm ngeen ne man naa def li ngeen ma laaj?» Ñu ne ko: «Waaw, Sang bi.» 29 Kon Yeesu daldi laal seeni bët ne leen: «Na am, ni ngeen ko gëme.» 30 Ca saa sa seeni bët daldi ubbiku. Yeesu dénk leen bu wér ne leen: «Moytuleen kenn xam ko.» 31 Waaye ñu génn rekk, siiwal turam fu nekk.

Yeesu faj na ki rab jàpp

32 Bi ñu fa jógee nag, amoon na ñeneen ñu ñëw fi moom,
indil ko ku rab jàpp, mu luu. 33 Yeesu dàq rab wa, luu ba
daldi wax. Bi ñu ko gisee, mbooloo ma waaru, ñu ne: «Lu
mel nii, masuñu koo gis ci Israyil.» 34 Waaye Farisen ya ne:
«Ci kàttanu buuru rab yi lay dàqe rab yi.»

Yeesu yërëm na mbooloo mi

35 Noonu Yeesu wër dëkk yu mag ya yépp ak yu ndaw
ya, di leen jàngal ci seeni jàngu, tey yégle xibaaru jàmm bi
jëm ci nguuru Yàlla, di faj jàngoro yépp ak wéradi yépp.
36 Bi Yeesu gisee mbooloo ma, mu yërëm leen, ndaxte
dañoo sonn ba ne yogg, mel ni xar yu amul sàmm.
37 Noonu mu ne taalibeem ya: «Ngóob mi yaatu na, waaye
liggéeykat yi barewuñu. 38 Ñaanleen nag Boroom ngóob
mi, mu yebal ay liggéeykat, ñu góob toolam.»

10

Yeesu yónni na fukki ndaw ya ak ñaar

1 Noonu Yeesu woo ca moom fukki taalibeem ya ak
ñaar, jox leen sañ-sañu dàq rab yi, tey faj jàngoro yépp
ak wéradi yépp.
2 Fukki ndaw ak ñaar, ya Yeesu yónni woon nag, nii lañu
tuddoon:
ku jëkk ki mooy Simoŋ mi ñuy wax Piyeer,
ak Andare mi bokk ak moom ndey ak baay;
Saag doomu Sebede, ak Yowaana rakkam;
3 Filib ak Bartelemi;
Tomaa ak Macë, juutikat ba woon;
Saag doomu Alfe, ak Tade;
4 Simoŋ, mi bokk ca mbooloo, ma ñu tudde Ñi farlu ci
moom seen réew;
ak Yudaa Iskariyo, mi nara wor Yeesu.
5 Yeesu yónni fukk ñooñule ak ñaar, jox leen ndigal ne
leen: «Buleen dem ci ñi dul Yawut mbaa dugg ci benn

dëkku waa Samari. 6 Waaye demleen ci bànni Israyil,
ñoom ñi réer niy xar. 7 Bu ngeen demee nag, yégleleen
naan: “Nguuru Yàlla Aji Kawe ji jegesi na.” 8 Fajleen ñi
wopp, dekkal ñi dee, fajleen gaana yi te dàq rab yi. Cig
neen ngeen ame, mayeleen cig neen. 9 Buleen dajale
wurus, xaalis mbaa xànjar ci seeni maxtume. 10 Buleen
wut it mbuus ngir tukki mbaa ñaari turki, ay dàll mbaa
aw yet, ndaxte liggéeykat yeyoo na dundam.

11 «Bu fekkee ne agsi ngeen ci dëkk bu mag mbaa bu
ndaw, nangeen fa seet ku fa am faayda, dal ca moom ba
kera ngeen jóge dëkk ba. 12 Bu ngeen di dugg ci kër nag,
nuyooleen. 13 Bu fekkee ne kër ga yeyoo na ko, na seen
jàmm wàcc ci ñoom, waaye bu ko yeyoowul, na seen yéene
délsi ci yéen. 14 Koo xam ne gàntu na leen, mbaa mu
tanqamlu seeni wax, génnleen ca kër ga mbaa ca dëkk ba,
yëlëb seen pëndu tànk. 15 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
keroog bésub àtte ba, waa réewu Sodom ak Gomor ñooy
tane dëkk boobu.

16 «Dégluleen, maa ngi leen di yónni, mel ni ay xar ci
biir ay bukki. Muusleen nag niy jaan, te lewet niy pitax.
17 Waaye moytuleen nit ñi, ndaxte dinañu leen jébbal
àttekat yi te dóor leen ay yar ci seeni jàngu. 18 Dees na
leen yóbbu ngir man ci kanam i boroom réew ak i buur,
ngir ngeen seede ma ci ñoom ak ci ñi dul Yawut. 19 Boo
xamee ne nag jébbale nañu leen, buleen am xel ñaar ci li
ngeen di wax, mbaa ni ngeen koy waxe. Ndaxte ca waxtu
woowa sax dingeen jot li ngeen wara wax; 20 du yéenay
wax, waaye Xelum seen Baay mooy wax ci yéen.

21 «Mag dina joxe rakkam cig dee, baay joxe doomam;
ay doom it dinañu jóg, bañ seeni waajur, di leen reylu.
22 Te yéen nag, ñépp dinañu leen bañ ndax sama tur;
waaye ku muñ ba muj ga, mucc. 23 Boo xamee ne fitnaal
nañu leen ci dëkk bii, demleen ca ba ca kanam. Ci dëgg

maa ngi leen koy wax, dungeen mana wër dëkki Israyil yépp, te Doomu nit ki ñëwul.»

24 Yeesu teg ca ne: «Taalibe gënul kilifaam, te jaam
gënul sangam. 25 Bu taalibe yemee ak kilifaam demin, doy
na; jaam it ni sangam. Ndegam tudde nañu boroom kër
gi Beelsebul, astamaak waa kër gi. 26 Kon nag buleen leen
ragal, ndaxte amul dara lu nëbbu, lu ñu warula biral, mbaa
luy kumpa lu ñu warula siiwal. 27 Li ma leen wax ci biir
lëndëm, waxleen ko ci leer; li ma leen déey, yégleleen ko
ci kaw taax yi. 28 Te buleen ragal ñu mana rey yaram, te
manuñoo rey ruu, waaye ragal-leen ki mana sànk yaram
ak ruu ci sawara. 29 Ñaari picci ramatu, ndax duñu ko jaay
ci dërëm? Waaye benn ci ñoom du daanu ci suuf te soobul
seen Baay. 30 Seen kawari bopp sax, waññees na leen.
31 Kon buleen ragal dara, yéena gën ndiiraanu ramatu.

32 «Koo xam ne nangu nga ma ci kanam nit ñi, man
itam dinaa la nangu ci sama kanam Baay, bi nekk ci kaw.
33 Waaye ku ma gàntu ci kanam nit ñi, man itam dinaa la
gàntu ci sama kanam Baay, bi nekk ci kaw.

34 «Te it buleen defe ne damaa ñëw ngir indi jàmm ci
àddina; ñëwuma ngir indi jàmm, waaye jaasi laa indaale.
35 Ndaxte ñëw naa ngir féewale doom ak baayam, doom
ju jigéen ak ndeyam, jabar ak goroom; 36 te nooni nit
ñooy waa këram. 37 Ku ma gënalul sa ndey walla sa baay,
yeyoowuloo ma; ku ma gënalul sa doom ju góor walla ju
jigéen, yeyoowuloo ma. 38 Koo xam ne kii nanguwuloo
ñàkk sa bakkan, ba mel ni ku ñu daaj ci bant, te nga topp
ma, yeyoowuloo ma. 39 Kuy rawale sa bakkan, ñàkk ko, te
ku ñàkk sa bakkan ndax man, jotaat ko.

40 «Te lii itam am na, ku leen nangu, nangu na ma, te
ku ma nangu, nangu na ki ma yónni. 41 Ku nangu yonent
ndax yónnentam, dina jot ci peyu yonent; te ku nangu
ku jub ndax njubteem, dina jot ci peyu ku jub. 42 Ci dëgg

maa ngi leen koy wax, koo xam ne kii may na kaasu ndox mu sedd rekk kenn ci ñi gëna ndaw, ndax sama taalibe la, kooku du ñàkk yoolam mukk.»

11

1 Ba Yeesu joxee fukki taalibeem ya ak ñaar ndigal yooyu, mu jóge fa, ngir dem jàngleji ak a waare ci seeni dëkk.

Yaxya yónnee na, di laaj Yeesu

2 Gannaaw loolu Yaxya dégg ca kaso ba jëfi Almasi bi. Mu yónni ci moom nag ay taalibeem, 3 ne ko: «Ndax yaa di Ki wara ñëw, walla danoo wara xaar keneen?»

4 Yeesu ne leen: «Demleen nettali Yaxya li ngeen dégg te gis ko. 5 Gumba yaa ngi gis, lafañ yiy dox, gaana yi wér, tëx yiy dégg, ñi dee di dekki, te néew doole ñaa ngi dégg xibaaru jàmm bi. 6 Yaw mi sa ngëm yolomul ndax man, barkeel nga.»

7 Bi nga xamee ne taalibe ya Yaxya yónni woon ci Yeesu dem nañu, Yeesu daldi wax ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya ne leen: «Lu ngeen seeti woon ca màndiŋ ma? Xanaa barax buy jaayu ci ngelaw li? 8 Kon lu ngeen seeti woon nag? Nit ku sol yére yu rafet? Waaye ñi sol yére yu rafet ñu ngi dëkk ci këri buur. 9 Lu tax ngeen génn nag? Ngir gis ab yonent? Waaw, wax naa leen ne ëpp na yonent.

10 Yaxya male moo di ki ñu waxoon ci Mbind mi naan:

“Maa ngi yónni sama ndaw, mu jiitu la,
te xàllal la yoon ci sa kanam.”

11 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, ci li jigéen jur, ku sut Yaxya masula feeñ. Waaye ba tey ki gëna ndaw ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji moo ko sut. 12 Ci li dale ci jamonoy Yaxya ba léegi, nit ñaa ngi góor-góorlu ngir dugg ci nguuru Yàlla, te ñi sawar ñoo ci am wàll. 13 Ndaxte li yonent yi wax ak li yoonu Musaa tëral ñu ngi doon dox, ba kera

Yaxya di feeñ. 14 Te Yaxya moomu, su ngeen bëggee nangu
lii, mooy Ilyaas bi waroona ñëw. 15 Déglul bu baax, yaw mi
am ay nopp.
16 «Niti jamono jii nag, lan laa leen mana méngaleel?
Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc ma, di woo seeni xarit,
17 ne leen:
“Liital nanu leen ak toxoro, te fecculeen,
woyal nanu leen woyi dëj, te jooyuleen.”
18 Ndaxte Yaxya feeñ na, lekkul, naanul, ngeen daldi ne:
“Dafaànd ak rab.” 19 Gannaaw gi nag, Doomu nit ki ñëw
na, lekk, naan, ngeen daldi ne: “Kii daal bëgg na lekk,
di naan biiñ, tey xaritoo ak ay juutikat ak ay boroom
bàkkaar.” Waaye li xam-xamu Yàlla di jur, mooy firndeel
ne dëgg la.»

Yeesu gëdd na ay dëkk

20 Gannaaw loolu Yeesu daldi gëdd dëkk, ya mu defe
woon la ëpp cay kéemaanam, ndaxte tuubuñu seeni
bàkkaar. 21 Mu ne: «Dingeen torox, yéen waa Korasin ak
waa Betsayda, ndaxte kéemaan yi ma def ci yéen, bu ñu
leen defoon ci dëkku Tir walla ci dëkku Sidon, kon réccu
nañu bu yàgg, xëppoo dóom, sol saaku. 22 Waaye maa ngi
leen koy wax, keroog bés pénc ma Tir ak Sidon ñoo leen
di tane. 23 Te yaw dëkku Kapernawum, ndax dees na la
yékkati bu kawe? Déedéet, dees na la daane bu suufe.
Ndaxte kéemaan yi ma def ci yaw, bu ñu leen defoon ci
dëkku Sodom, kon mu nekk ba tey. 24 Waaye maa ngi leen
koy wax, keroog bés pénc ma Sodom moo lay tane.»

Woote bu mag bi

25 Ca jamono joojale Yeesu wax na lii: «Yaw Baay,
Boroom asamaan ak suuf, maa ngi lay sant ci li nga nëbb
yëf yii ñi am xam-xam ak ñi am xel, te xamal leen gone yi.
26 Waaw, Baay, ndaxte looloo la neex.» 27 Yeesu teg ca ne:

«Sama Baay jébbal na ma lépp, te kenn manu maa xam,
man Doom ji, ku dul Baay bi; kenn it manula xam Baay bi,
ku dul man Doom ji, ak ku ma ko bëgga xamal.
28 «Ñëwleen ci man, yéen ñépp ñi sonn te diis, dinaa
leen may noflaay. 29 Jébbaluleen ci man te jàng ci man,
ndaxte lewet naa te woyof, te dingeen am noflaay ci seen
xol. 30 Ndaxte sama kilifteef lewet na te sama yen diisul.»

12

Yeesu nee na, mooy boroom bésub noflaay bi

1 Amoon na benn bésub noflaay Yeesu jaar ci ay tool yu
ñor, fekk ay taalibeem xiif; ñu daldi fàq ay gub nag, di lekk.
2 Farisen ya nag gis ko, ne Yeesu: «Gisal, say taalibe ñu ngi
def lu jaaduwul ci bésub noflaay bi.»
3 Noonu Yeesu ne leen: «Ndax jànguleen la Daawuda
defoon, ba mu xiifee, moom ak ña mu àndaloon? 4 Xanaa
yéguleen, ni mu dugge woon ca kër Yàlla ga, gis fa
mburu, ya ñu teewal ca kanam Yàlla, mu daldi ko lekk.
Fekk jaaduwul mu lekk ca, moom walla ña mu àndaloon;
sarxalkat rekk a ko sañoona lekk. 5 Te it ndax jànguleen
ci yoonu Musaa, ne sarxalkat ya ca kër Yàlla ga teraluñu
bésub noflaay bi, te tooñuñu? 6 Waaye maa ngi leen koy
wax, am na ci seen biir ku sut kër Yàlla ga. 7 Mbind mi nee
na: "Yërmande laa bëgg, waaye du rendi saraxi mala." Su
ngeen xamoon lu wax joojuy tekki, kon dungeen teg tooñ
ñi tooñul. 8 Ndaxte Doomu nit ki mooy boroom bésub
noflaay bi.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

9 Bi loolu amee Yeesu jóge foofa, dugg ci seen jàngu, 10 te
amoon na fa nit ku loxoom làggi. Noonu Farisen ya laaj ko:
«Faj ci bésub noflaay bi, ndax loolu jaadu na?» Fekk ñuy
wut buntu tuumaal ko. 11 Yeesu ne leen: «Ku fi amoon xar,

mu daanu ci kàmb ci bésub noflaay bi, ndax doo ko jàpp,
génne ko? 12 Nit nag, ndax ëppul maana xar? Kon def lu
baax ci bésub noflaay bi jaadu na.»
13 Noonu Yeesu ne nit ka: «Tàllalal sa loxo!» Mu tàllal
ko nag, loxoom daldi wér, mel ni ba ca des.
14 Farisen ya génn nag, daldi gise, ngir fexee reylu
Yeesu. 15 Waaye bi ko Yeesu yégee, mu sore foofa; te ñu
bare topp ko, mu wéral leen ñoom ñépp. 16 Te mu dénk
leen bu wóor, ñu bañ koo siiwal. 17 Def na noonu, ngir
amal la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Esayi, bi mu
naan:
18 «Kii mooy sama Ndaw li ma tànn,
di sama Soppe bi neex sama xol.
Dinaa def sama Xel ci moom,
muy yégal xeet yi yoonu njub.
19 Du xëccoo mbaa muy wax ci kaw,
te kenn du dégg baatam ci mbedd yi.
20 Du dammte barax bu banku,
te mees guy saxar, du ko fey,
ba kera mu yégal njub, ba daan.
21 Ci turam la xeet yi di ame yaakaar.»

Ku rab jàpp, mu gumba te luu

22 Booba ñu indil ko ku rab jàpp, mu gumba te luu.
Yeesu faj ko, ba ku luu ki di wax tey gis. 23 Noonu mbooloo
mépp yéemu naan: «Ndax kii du Sëtu Daawuda bi?»
24 Bi Farisen ya déggee loolu nag, ñu ne: «Kii ci kàttanu
Beelsebul, buuru rab yi, lay dàqe rab yi.» 25 Waaye Yeesu
xam seen xalaat ne leen: «Réew mu xeex boppam tas, te
dëkk mbaa kër guy xeex boppam du mana yàgg. 26 Bu
Seytaane dàqee Seytaane nag, xeex na boppam; kon naka
la nguuram di mana yàgge? 27 Te it bu fekkee ne man
damay dàq ay rab ci kàttanu Beelsebul, seeni taalibe nag,
ci gan kàttan lañu leen di dàqe? Kon ñoo leen di àtte.

28 Waaye bu fekkee ne ci Xelum Yàlla laay dàqe rab, kon
nguuru Yàlla agsi na ba ci yéen.
29 «Su fi amee nit ku bare doole, te nit bëgga dugg ci
këram, nangu alalam, naka la koy defe? Xanaa dafay jëkka
yeew ku bare doole ka, ba noppi doora toj këram gépp.
30 Noonu ku farul ak man, yaa ngi may xeex, ku dajalewul
ak man, yaa ngi tasaare.»

Ku sosal Xelu Yàlla mi

31 Yeesu teg ca ne: «Loolu moo tax maa ngi leen koy
wax, bàkkaar walla sos wu mu mana doon, dinañu ko
baale, waaye ku sosal Xelum Yàlla, duñu ko baal. 32 Ku
sosal Doomu nit ki, dinañu ko baal, waaye ku sosal Xel mu
Sell mi, duñu ko baal mukk, du ci àddina si, du ci àllaaxira.
33 Neeleen garab gi baax na, moom ak meññeefam, walla
ngeen ne garab gi bon na, moom ak meññeefam; ndaxte
garab, meññeefam lañu koy xàmmee. 34 Yéen ñi fees
ak daŋar ni ay co, naka ngeen mana waxe lu baax, fekk
dangeen bon? Ndaxte gémmiñ, la fees xol lay wax.
35 Noonu nit ku baax, lu baax lay wax, jële ko ca fa mu denc
lu baax, te nit ku bon, lu bon lay wax, jële ko ca fa mu denc
lu bon. 36 Maa ngi leen di wax ne keroog bés pénc, nit ñi
dinañu làyyi ndax wax ju nekk ju amul njariñ, ju ñu masa
wax. 37 Ndaxte dees na la àtte ni ku jub ci say wax, walla
ñu daan la ci say wax.»

Yeesu nanguwula def kéemaan

38 Ci kaw loolu ay xutbakat ak ay Farisen wax ak Yeesu
ne ko: «Kilifa gi, danoo bëggoon, nga won nu kéemaan
guy firndeel sag yónnent.» 39 Yeesu ne leen: «Yéenay
laaj firnde, yéen niti jamono ju bon jii, yéen ñi fecci seen
kóllëre ak Yàlla, waaye dungeen jot jenn firnde ju dul
firndey yonent Yàlla Yunus. 40 Ndaxte ni Yunus nekke
woon ñetti guddi ak ñetti bëccëg ci biir rabu géej wu mag,

noonu la Doomu nit ki di nekke ñetti guddi ak ñetti bëccëg ci biir suuf. 41 Keroog bés pénc waa dëkku Niniw dinañu jógandoo ak niti jamono jii, yey leen; ndaxte bi leen Yunus waaree, tuub nañu seeni bàkkaar, te ku sut Yunus a ngi fi. 42 Te it ca bés pénc buur bu jigéen, ba dëkkoon ca sudd, dina jógandoo ak niti jamono jii, yey leen; ndaxte dafa jóge ca catul àddina, ngir déglu xam-xamu Suleymaan, te ku sut Suleymaan a ngi fi.

43 «Boo xamee ne rab wa jàppoon nit génn na ci moom, day wër ay bérab yu wow, di wut fu mu noppaloo, waaye du ko gis. 44 Noonu da naan: "Naa dellu ca sama kër, ga ma génne woon." Bu ñëwee nag, mu fekk kërug neen, ñu bale ko, defar ko ba lépp jekk. 45 Bu ko gisee nag, mu dem wooyi yeneen juróom ñaari rab yu ko gëna soxor, ñu dugg, sanc fa; ba tax muju nit kooku mooy yées njàlbéenam. Noonu lay nekke ak niti jamono ju bon jii.»

Ndeyu Yeesu ak i doomi ndeyam

46 Bi Yeesu nekkee di wax ak mbooloo ma, ndeyam ak ay rakkam daldi ñëw, taxaw ci biti, bëgga wax ak moom. 47 Noonu kenn nit ne ko: «Sa yaay ak say rakk ñu ngi nii taxaw ci biti, bëgga wax ak yaw.» 48 Waaye Yeesu ne ko: «Kan mooy sama ndey ak ñan ñooy samay rakk?» 49 Noonu mu joxoñ ay taalibeem naan: «Ñii ñooy sama ndey ak samay rakk. 50 Ndaxte ku def sama coobarey Baay bi nekk ci kaw, yaa di sama rakk, sama jigéen ak sama ndey.»

13

Léebu beykat ba

1 Bés booba Yeesu génnoon na ca kër ga, toog ca wetu dex ga. 2 Mbooloo mu bare dajaloo ca moom, ba tax mu dugg cig gaal, toog; mbooloo mépp taxaw ca tefes ga.

3 Noonu Yeesu dégtal leen lu bare ciy léeb ne leen:
«Dafa amoon beykat bu demoon jiyi. 4 Bi muy saaw toolam
nag, lenn ci pepp mi wadd ci kaw yoon wi, picc yi daldi
ñëw, lekk ko lépp. 5 Leneen ci pepp mi wadd ci bérab bu
bare ay doj te néew suuf, mu daldi sax bu gaaw, ndaxte
suuf si barewul. 6 Waaye bi jant bi naajee, mu lakk,
wow, ndaxte amul ay reen. 7 Leneen nag wadd ci biir ay
xaaxaam, xaaxaam yi daldi jóg, tanc ko. 8 Li ci des dal ci
suuf su baax, nangu ba def ay gub; lii àntu ba mat téeméeri
yoon lu ëpp la mu ji woon, lii mat juróom benn fukk, li ci
des fanweer. 9 Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»

Lu tax Yeesu di wax ay léeb

10 Bi Yeesu waxee ba noppi, ay taalibeem jegeñsi, laaj ko
lu tax mu di leen wax ciy léeb. 11 Noonu mu ne leen: «May
nañu leen, ngeen xam mbóoti nguuru Yàlla Aji Kawe ji,
waaye ñale mayuñu leen ko. 12 Ndaxte ku am, dinañu la
dollil, ba nga barele; waaye ku amul, li nga am as néew,
dinañu ko nangu.
13 “Dañuy xool te duñu gis,
di déglu waaye duñu dégg te duñu xam,”
moo tax ma di leen wax ciy léeb. 14 Li Esayi waxoon ci
kàddug Yàlla am na ci ñoom, bi mu naan:
“Dingeen déglu bu baax waaye dungeen xam dara;
di xool bu baax waaye dungeen gis dara.
15 Ndaxte xolu xeet wii dafa dërkiis;
dañuy déglu ak nopp yu naqari,
tey gëmm seeni bët,
ngir baña gis ak seeni bët,
dégg ak seeni nopp,
te xam ci seen xol,
ñu waññiku ci man, ma wéral leen.”
16 «Waaye yéen barkeel ngeen, ndaxte seeni bët a ngi
gis te seeni nopp di dégg! 17 Ndaxte ci dëgg maa ngi leen

koy wax, ay yonent yu bare ak nit ñu jub ñu bare bëggoon nañu gis li ngeen di gis waaye gisuñu ko, te dégg li ngeen di dégg waaye dégguñu ko.

Yeesu firi na léebu beykat bi

18 «Yéen nag dégluleen li léebu beykat biy tekki. 19 Boo
xamee ne nit mu ngi déglu wax ju jëm ci nguuru Yàlla te
xamu ko, Ibliis day ñëw, këf li ñu def ci xolam; kooku mooy
ki jot ci jiwu wi ci kaw yoon wi. 20 Ki jot ci jiwu wi ci bérab
bu bare ay doj nag, mooy ki dégg wax ji, am ci bànneex bu
gaaw; 21 waaye du yàgg, ndaxte wax ji saxul ci moom. Bu
jaaree ci nattu nag, mbaa ñu fitnaal ko ndax kàddu gi, mu
dàggeeku ci saa si. 22 Ki jot ci jiwu wi ci xaaxaam yi mooy
ki dégg wax ji, waaye soxlay àddina ak naxi alal tanc wax
ji, ba du jur njariñ. 23 Ki jot ci jiwu wi ci suuf su baax si nag,
mooy ki dégg wax ji te xam ko; mu jural ko njariñ, muy lu
mat téeméeri yoon lu ëpp la ñu ji woon, muy juróom benn
fukk mbaa fanweer.»

Léebu jëmb bi

24 Noonu Yeesu dégtal leen beneen léeb ne leen: «Ngu-
uru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni nit ku ji jiwu wu baax ci
toolam. 25 Waaye bi nit ñi di nelaw, noonam ñëw, ji jëmb
ci biir dugub ji, daldi dem. 26 Bi dugub ji saxee nag, jëmb
bi saxaale ak moom.
27 «Noonu surgay boroom kër ga ñëw ci moom ne ko:
“Góor gi, xanaa jiwuloo jiwu wu baax ci sa tool? Fu jëmb
bi jóge nag?” 28 Mu ne leen: “Noon a ko def.” Surga
ya ne ko: “Ndax nu dem dindi ko?” 29 Mu ne leen:
“Déedéet, ngir baña buddiwaale dugub ji, bu ngeen koy
dindi. 30 Bàyyileen ñoom ñaar, ñu màgg, ba ngóob ma jot.
Bu ngóob ma jotee nag, dinaa wax ñi koy góob: ‘Jëkkleena
dindi jëmb bi, takk ko ay say, lakk ko, waaye ngeen semb
dugub ji ci sama sàq.’ ”»

Léebu doomu fuddën gi

31 Yeesu waxaat leen beneen léeb ne leen: «Nguuru
Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni doomu fuddën bu nit jël, ji ko
ci toolam. 32 Doomu fuddën moo gëna tuuti ci jiwu yépp,
waaye bu saxee, mooy sut ci gàncaxi tóokër yi, di nekk
garab, ba picci asamaan ñëw, tàgg ciy caram.»

Léebu lawiir bi

33 Yeesu teg ca beneen léeb ne leen: «Nguuru Yàlla Aji
Kawe ji dafa mel ni lawiir bu jigéen jël, jaxase ko ak ñetti
andaari fariñ, ba kera tooyal bépp di funki.»

34 Loolu Yeesu wax mbooloo ma, ëmb na ko lépp ciy
léeb, te waxuleen dara lu dul ciy léeb. 35 Noonu am la ñu
waxoon jaarale ko cib yonent, bi mu naan:

«Dinaa leen wax ciy léeb,
di yégle yëf yu nëbbu li dale ca njàlbéen ga ba bésu tey.»

36 Ci kaw loolu Yeesu bàyyi mbooloo ma, dugg ca kër ga.
Taalibeem yi ñëw ci moom ne ko: «Firil nu léebu jëmb, bi
sax ci tool bi.» 37 Noonu Yeesu ne leen: «Doomu nit ki
mooy ji jiwu wu baax wi; 38 àddina mooy tool bi; ñi bokk
ci nguuru Yàlla ñoo di jiwu wu baax wi; ñi bokk ci Ibliis
ñooy jëmb bi; 39 Seytaane mooy noon bi ko ji; tukkitel
àddina mooy ngóob mi, te malaaka yi ñooy góobkat yi.
40 Ni ñu dajalee jëmb ba, lakk ko, noonu lay nekke, bu
àddina tukkee. 41 Doomu nit ki dina yebal ay malaakaam,
ñu jële ci nguuram lépp luy yóbbe nit bàkkaar, ak ñiy def
bàkkaar, 42 sànni leen ci sawara; foofa dees na fa jooy te
yéyu. 43 Booba nag ñu jub ñi dinañu leer ni jant bi ci seen
nguuru Baay. Déglul bu baax, yaw mi am ay nopp.»

Léebu alal ju nëbbu ak léebu per ba

44 Yeesu teg ca ne: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel
ni alal ju nëbbu cib tool. Nit ki ko gis nëbbaat ko; xolam
sedd, ba mu dem jaay li mu am lépp, jënd tool ba.

45 «Te it nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni jaaykat buy
wut per yu rafet. 46 Am bés mu gis per buy jar njég lu réy.
Mu dem nag, jaay li mu am lépp, jënd ko.»

Léebu mbaalum géej ga

47 Yeesu waxaat ne: «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel
ni mbaal mu ñu wàcce ci géej, mu jàpp jën wu nekk. 48 Bi
mbaal mi feesee nag, ñu ñoddi ko ci tefes gi, ba noppi ñu
taxaw, dajale yu baax yi ciy ndab, waaye sànni yi bon.
49 Noonu lay mel, bu àddina tukkee. Malaaka yi dinañu
génn, tànn ñu bon ñi ci biir ñu jub ñi, 50 sànni leen ci
sawara. Foofa dees na fa jooy te yéyu.»

Léebu boroom kër ga

51 Noonu Yeesu laaj taalibe ya ne leen: «Loolu lépp,
ndax xam ngeen lu muy tekki?» Ñu ne ko: «Waaw.»
52 Yeesu ne leen: «Kon nag xutbakat bu nekk bu jàng ci
nguuru Yàlla Aji Kawe ji, dafa mel ni boroom kër buy
génne ci dencukaayam yu bees ak yu màggat.»

Yeesu ci dëkku Nasaret

53 Bi nga xamee ne Yeesu dégtal na léeb yooyu ba noppi,
mu jóge fa, 54 dem fa mu yaroo. Mu di leen jàngal ci
seen jàngu, ba ñu waaru ne: «Xam-xam bii ak kéemaan
yii, fu mu ko jële? 55 Ndax kii du doomu minise bi, te
ndeyam tudd Maryaama? Ndax rakkam yu góor duñu
Saag, Yuusufa, Simoŋ ak Yuda? 56 Te ay rakkam yu jigéen,
ndax nekkuñu fi ak nun? Lii lépp nag, fu mu ko jële?»
57 Kon ñu daldi koy xeeb.

Noonu Yeesu ne leen: «Dees na faaydaal yonent, waaye
du ci réewam ak ci këram.» 58 Te Yeesu defu fa kéemaan
yu bare ndax seen ngëmadi.

14

Yaxya faatu na

1 Ca jamono joojale Erodd boroom diiwaanu Galile dégg
na tur, wa Yeesu am. 2 Noonu mu ne ay surgaam: «Kooku
mooy Yaxya mi dekki; moo tax mu ànd ak kàttanu def ay
kéemaan.»
3 Ndaxte Erodd jàppoon na Yaxya, yeew ko, tëj. Ndaxte
Erodd takkoon na Erojàdd jabaru Filib magam, 4 te Yaxya
daan ko wax: «Jaaduwul nga denc ko.» 5 Erodd nag bëgg
koo rey, waaye dafa ragal nit ñi, ci li ñu teg Yaxya ab
yonent.
6 Bi ñu ca tegee ab diir nag, ñuy màggal bés ba Erodd
juddu woon, te doomu Erojàdd ju jigéen di fecc ci biir gan
ñi. Loolu neex Erodd, 7 ba mu dig ko ci kaw ngiñ ne ko:
«Loo laaj, dinaa la ko jox.» 8 Noonu ndaw sa daldi topp la
ko ndey ji digaloon, ne Erodd: «Indil ma fii ci biir ndab
boppu Yaxya.»
9 Bi ko buur ba déggee, mu am naqar, waaye ngiñ la ak
gan ña tax mu santaane, ñu jox ko ko. 10 Mu yónnee nag,
ngir ñu dagg boppu Yaxya ca kaso ba. 11 Ñu indi bopp bi
ci biir ndab, jox ko janq ba, mu jox ko ndeyam. 12 Noonu
taalibey Yaxya ñëw, fab néew ba, suul ko; ba noppi dem,
wax ko Yeesu.

Yeesu bareel na mburu ya

13 Bi Yeesu déggee deewu Yaxya nag, mu jóge fa, dugg
cig gaal, di dem ca bérab bu wéet. Waaye bi ko nit ñi yégee,
ñu daldi jóge ci dëkk yi, topp ko ak seeni tànk. 14 Yeesu
génn ci gaal gi nag, gis mbooloo mu réy, mu yërëm leen,
ba faj ñi ci wopp.
15 Ca ngoon sa taalibe yi ñëw ci moom ne ko: «Fii àllub
neen la, te léegi mu guddi. Doo yiwi mbooloo mi, ngir ñu
dem ci dëkk yu ndaw yi, jënd lu ñu mana lekk?» 16 Waaye

Yeesu ne leen: «Matul ñu dem, yéen joxleen leen lu ñu
lekk.» 17 Ñu ne ko: «Amunu fi lu dul juróomi mburu ak
ñaari jën.» 18 Yeesu ne leen: «Indil-leen ma ko fii.»
19 Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo ma, ñu toog ca ñax
ma. Mu jël juróomi mburu ya ak ñaari jën ya, xool ci kaw,
sant Yàlla. Mu damm mburu ma, jox ko taalibe ya, ñu
séddale ko nit ña. 20 Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu
dajale dammit ya ca des, mu nekk fukki pañe ak ñaar yu
fees. 21 Gannaaw jigéen ña ak gone ya, góor ña doon lekk
matoon nañu juróomi junni.

Yeesu dox na ci kaw ndox ma

22 Bi loolu amee Yeesu sant taalibe ya, ñu dugg gaal ga
te jàll dex ga, jiituji ko, muy yiwi mbooloo ma. 23 Bi mu ko
yiwee nag, mu yéeg ca tund wa, ngir wéet ak Yàlla. Noonu
guddi jot, fekk mu nekk fa moom rekk.
24 Bi mu fa nekkee nag, gaal ga sore na tefes ga, te duus
ya di ko yëngal bu metti, ndax ngelaw la leen soflu. 25 Ca
njël nag Yeesu jëm ci ñoom, di dox ci kaw dex gi. 26 Waaye
bi ko taalibe yi gisee, muy dox ci kaw dex ga, ñu daldi
jommi naan: «Njuuma la!» daldi tiit bay yuuxu. 27 Waaye
ca saa sa Yeesu ne leen: «Takkleen seen fit, man la, buleen
tiit!»
28 Ci kaw loolu Piyeer jël kàddu gi ne ko: «Sang bi, bu
dee yaw, sant ma, ma dox ci kaw ndox mi, ñëw ci yaw.»
29 Yeesu ne ko: «Kaay!» Piyeer nag wàcc ca gaal ga, di
dox ci kaw ndox mi, jëm ci Yeesu. 30 Waaye bi mu gisee ni
ngelaw li mettee, mu daldi tiit, tàmbalee suux. Mu woote
ne: «Sang bi, wallu ma!» 31 Ca saa sa Yeesu tàllal loxoom,
jàpp ko naan: «Yaw mi néew ngëm, lu tax nga am xel
ñaar?» 32 Noonu ñu dugg ca gaal ga, ngelaw li ne tekk.
33 Ñi nekk ci gaal gi nag sukk ci kanamam ne ko: «Ci dëgg
yaa di Doomu Yàlla ji.»

34 Bi loolu amee ñu jàll, teer ca diiwaanu Senesaret.
35 Ña fa dëkk xàmmi Yeesu, yónnee nag ca diiwaan bépp,
indil ko ñu wopp ñépp. 36 Noonu ñu ñaan ko, mu may leen
ñu laal cati mbubbam rekk, te ku ko laal daldi wér.

15

Farisen ya ak aada ya

1 Ca jamono jooja amoon na bés ay Farisen ak ay
xutbakat jóge Yerusalem, ñëw ci Yeesu ne ko: 2 «Lu tax
say taalibe di moy aaday yoon, yi maam yi tëral? Ndaxte
duñu raxas seeni loxo, bu ñuy lekk.» 3 Waaye Yeesu ne
leen: «Yéen itam lu tax ngeen di moy li Yàlla santaane,
ngir topp seeni aada? 4 Yàlla nee na: "Teralal sa ndey ak
sa baay," te it: "Ku móolu sa ndey walla sa baay, dees na la
rey." 5 Waaye yéen dangeen ne: "Ku wax sa ndey walla sa
baay: 'Li ngeen wara jariñoo ci man, jébbal naa ko Yàlla,'
6 kooku amatul warugaru teral baayam." Noonu tebbi
ngeen kàddug Yàlla ndax seen aada. 7 Yéen ñi naaféq,
Esayi waxoon na bu baax ci kàddug Yàlla ci seen mbir, bi
mu naan:
8 "Xeet wii ñu ngi may teral ci seen gémmiñ,
waaye seen xol sore na ma.
9 Seen màggal amul benn njariñ,
ci li ñuy jàngle dénkaaney nit kese."»

10 Noonu Yeesu woo mbooloo mi ci moom ne leen:
«Dégluleen te xam: 11 du li dugg ci gémmiñ mooy indil
nit sobe, waaye li ciy génne mooy indil nit sobe.»

12 Bi taalibeem ya déggee loolu, ñu ñëw ci moom ne
ko: «Ndax xam nga ne, Farisen yi dañoo mer ndax loolu
nga wax?» 13 Yeesu ne leen: «Garab gu sama Baay bi ci
kaw jiwul, dees na ko buddi. 14 Bàyyileen leen, ay gumba
lañu yuy wommat ay gumba; bu gumba dee wommat
moroomam nag, kon dinañu daanu ñoom ñaar ci kàmb.»

15 Piyeer nag jël kàddu gi, laaj Yeesu: «Firil nu léeb
wi.» 16 Noonu Yeesu ne ko: «Ndax ba tey seen xol dafa
tëju, yéen itam? 17 Xamuleen ne, lépp lu dugg ci gémmiñ,
ci biir lay jëm tey génn ca bérab bu làqu? 18 Waaye li
génn ci gémmiñ mu ngi jóge ci xol; loolu mooy indil
nit sobe. 19 Ndaxte ci xol la xalaat yu bon di jóge, ak
bóom, njaaloo, ndoxaanu yàqute, càcc, seede lu dul dëgg
ak saaga. 20 Yooyu ñooy indil nit sobe, waaye lekk ak loxo
yoo raxasul du tax nit am sobe.»

Yeesu faj na doomu jigéen, ja askanoo réewu Kanaan

21 Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, dem ci diiwaanu Tir ak
Sidon. 22 Ba mu fa àggee nag, jigéenu waa Kanaan, ja dëkk
ca wàll yooyu, daldi génn, di wax ca kaw ne ko: «Yaw
sang bi, Sëtu Daawuda bi, yërëm ma! Rab jàpp na sama
doom ju jigéen, te dafa sonn lool.» 23 Waaye Yeesu waxu
ko dara. Ay taalibeem nag ñëw ci moom ne ko: «Doo ko
yiwi, mu ngi nuy topp, di yuuxu ci sunu kaw.» 24 Yeesu ne:
«Yónniwuñu ma, lu dul ci xari bànni Israyil yu réer.»

25 Waaye jigéen ja ñëw, sukk ci kanamam naan: «Sang
bi, wallusi ma!» 26 Yeesu ne ko: «Jël ñamu gone yi, sànni
ko xaj yi, rafetul.» 27 Waaye jigéen ja ne ko: «Waaw, sang
bi, teewul xaj yi di lekk ruusit, yi rot ci seen lekkukaayu
boroom.» 28 Ci kaw loolu Yeesu ne ko: «Yaw jigéen ji, sa
ngëm réy na; na am, ni nga ko bëgge.» Noonu doomam
daldi wér ca saa sa.

Yeesu faj na ñu wopp

29 Bi loolu amee Yeesu jóge foofa, ñëw ci weti dexu
Galile; mu yéeg ca aw tund, toog fa. 30 Ba mu fa nekkee, nit
ñu bare ñëw ci moom, indaale ay lafañ, ay làggi, ay gumba,
ay luu ak ñeneen ñu bare. Ñu teg leen ci tànki Yeesu, mu
faj leen. 31 Nit ñépp waaru, ndaxte gis nañu luu yuy wax,

làggi yu wér, lafañ yuy dox, ak gumba yuy gis. Ñu daldi màggal Yàlla Buuru Israyil.

Yeesu bareel na ay mburu ñaareel bi yoon

32 Gannaaw loolu Yeesu woo ci moom taalibeem ya ne
leen: «Yërëm naa mbooloo mi, ndaxte toog nañu fi man
ñetti fan, te amatuñu lu ñu lekk. Bëgguma leena yiwi te
lekkuñu, ngir bañ ñu tële ci yoon wi.» 33 Noonu taalibeem
ya laaj ko: «Waaye fu nuy jële ci àll bi mburu mu doy ngir
mbooloo mu tollu nii?» 34 Yeesu ne leen: «Ñaata mburu
ngeen am?» Ñu ne ko: «Juróom ñaari mburu ak ay jën yu
ndaw.»
35 Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo mi, ñu toog ci suuf.
36 Mu fab juróom ñaari mburu yi ak jën yi, sant Yàlla,
damm leen, jox leen taalibe yi, ñu séddale leen mbooloo
mi. 37 Noonu ñépp lekk ba suur. Te ñu dajale juróom ñaari
dàmba yu fees ak dammit yi ci des. 38 Gannaaw jigéen ñi
ak gone yi, góor ñi ci lekk matoon nañu ñeenti junni.
39 Noonu Yeesu yiwi mbooloo mi, dugg ci gaal, ñëw ci
wàlli Magadan.

16

Kéemaan gu jóge ci asamaan

1 Amoon na ay Farisen ak ay Sadusen yu ñëw ci Yeesu.
Ñu fexe koo fiir, ba laaj ko ne: «Won nu kéemaan guy
firndeel sag yónnent, te mu jóge ci asamaan.» 2 Noonu
Yeesu ne leen: «Ngoon gi dangeen naan: “Du taw suba
ndax asamaan si dafa xonq.” 3 Te suba gi ngeen naan: “Tey
daal dina taw, ndax asamaan si dafa xonq te xiin.” Kon
man ngeena ràññee melow asamaan, waaye manuleena
ràññee firndey jamono ji nu tollu. 4 Yéenay laaj firnde,
yéen niti jamono ju bon jii, yéen ñi fecci seen kóllëre

ak Yàlla. Waaye dungeen jot genn firnde gu dul firndeg Yunus.» Bi Yeesu waxee loolu, mu jóge ci ñoom, dem.

5 Gannaaw loolu taalibe yi jàllaat dex gi, fekk fàtte
nañoo yóbbaale mburu. 6 Noonu Yeesu ne leen: «Wot-
tuleen te moytu lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.» 7 Bi ko
taalibe yi déggee, ñu daldi werante ci seen biir naan: «Nun
de indaalewunu mburu.» 8 Waaye Yeesu yég loolu ne leen:
«Yéen ñi néew ngëm, lu tax ngeen di werante ci seen
biir, ndaxte indaalewuleen mburu? 9 Ndax xamaguleen
ba tey? Xanaa fàttalikuwuleen juróomi mburu ya ngir
juróomi junniy góor ña, ak ñaata pañe ngeen dajale woon
ciy dammit? 10 Te ndax fàttalikuwuleen itam juróom
ñaari mburu ya ngir ñeenti junniy góor ña, ak ñaata
dàmba ngeen dajale woon ciy dammit? 11 Kon nag lu
tax xamuleen ne waxuma mburu? Waaye damaa bëgg,
ngeen moytu lawiiru Farisen ya ak Sadusen ya.» 12 Noonu
ñu xam ne, Yeesu waxul woon lawiiru mburu, waaye ñu
moytu njànglem Farisen ya ak Sadusen ya.

Piyeer wax na ne, Yeesu mooy Almasi bi

13 Bi ñu fa jógee, Yeesu dem ca diiwaanu Sesare bu Filib.
Foofa mu laaj taalibeem ya: «Lu nit ñiy wax ci Doomu nit
ki; mooy kan?» 14 Taalibe yi ne: «Am na ñu naan, Yaxya,
ñeneen ñi, Ilyaas; ñi ci des ne, Yeremi walla keneen ci
yonent yi.»

15 Noonu Yeesu ne leen: «Waaye yéen, ku ngeen may
teg?» 16 Ci kaw loolu Simoŋ Piyeer ne: «Yaa di Almasi bi,
Doomu Yàlla Aji Dund ji.» 17 Yeesu ne ko: «Barkeel ñeel
na la, Simoŋ doomu Yunus, ndaxte du nit moo la xamal
lii, waaye sama Baay bi nekk ci kaw. 18 Te maa ngi lay wax
lii: yaa di Piyeer, te ci kaw doj wu réy woowu laay samp
mbooloom ñi ma gëm, te dooley dee du ko manal dara.
19 Dinaa la jox caabiy nguuru Yàlla Aji Kawe ji; li nga yeew

ci àddina, dees na ko yeew ci asamaan; li nga yiwi ci àddina dees na ko yiwi ci asamaan.» 20 Noonu Yeesu dénk taalibe yi bu wóor ne leen: «Buleen wax kenn ne maay Almasi bi.»

21 Li dale ci jamono jooja, Yeesu tàmbali na xamal taalibeem yi ne war na dem Yerusalem, daj fa coono yu bare, jóge ca njiit ya, ca sarxalkat yu mag ya ak ca xutbakat ya; ñu rey ko, mu dekki ca ñetteelu fan ba. 22 Bi mu waxee ba noppi, Piyeer woo ko ci pegg, bëgg koo yedd ne ko: «Yàlla tere, Boroom bi, loolu du la dal.» 23 Waaye Yeesu waññiku, daldi ne Piyeer: «Sore ma Seytaane, bu ma xatal; yëfi nit ngay fonk, waaye du yëfi Yàlla.»

24 Gannaaw loolu Yeesu ne taalibeem ya: «Ku bëgga aw ci samay tànk, na bàyyi boppam, te gàddu bant bi ñu ko wara daaj, doora topp ci man. 25 Ndaxte koo xam ne bëgg ngaa rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, waaye ku ñàkk sa bakkan ngir man, jotaat ko. 26 Te it moom àddina sépp lu muy jariñ nit, bu ñàkkee bakkanam? Te nit, lu mu wara weccee bakkanam? 27 Ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci ndamul Baayam, ànd ak ay malaakaam; bés booba dina delloo ku nekk ay jëfam. 28 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, am na ñi fi taxaw, ñoo xam ne duñu dee, te gisuñu Doomu nit ki ñëw ci nguuram.»

17

Ndamu Yeesu jolli na ci moom

1 Juróom benni fan gannaaw gi, Yeesu àndoon na ak Piyeer, Saag ak Yowaana rakkam, yóbbu leen fu wéet ci tund wu kawe lool. 2 Mu soppiku fa seen kanam, xar kanamam di melax nib jant, te ay yéreem weex ni leer. 3 Naka noonu ñu gis yonenti Yàlla Musaa ak Ilyaas, di waxtaan ak Yeesu.

4 Piyeer nag daldi wax Yeesu ne ko: «Sang bi, bég nanu ci sunu teew fii; soo ko bëggee, dinaa fi defar ñetti

mbaar, benn yaw, benn Musaa ak benn Ilyaas.» 5 Waaye
bi muy wax, niir wu leer muur leen, te baat jib ca niir wa
naan: «Kii mooy sama Doom ji ma bëgg, ci moom laa ame
bànneex; dégluleen ko.»
6 Bi taalibe yi déggee baat bi, ñu ne nërëm ci suuf,
daldi tiit lool. 7 Waaye Yeesu jegeñsi, laal leen naan:
«Jógleen, buleen ragal dara.» 8 Noonu ñu xool ci kaw,
waaye gisatuñu kenn ku dul Yeesu rekk.
9 Bi loolu amee ñu wàcc ca tund wa. Bi ñuy wàcc nag,
Yeesu sant leen ne: «Buleen nettali kenn li ngeen gis, ba
kera Doomu nit ki dekki.» 10 Noonu taalibe ya laaj ko:
«Lu tax xutbakat ya nag di wax ne, Ilyaas mooy jëkka
ñëw?» 11 Yeesu ne leen: «Waaw, dëgg la, Ilyaas war na
ñëw, jubbanti lépp. 12 Teewul maa ngi leen di wax ne,
Ilyaas ñëw na te xàmmiwuñu ko, waaye def nañu ko la
leen neex. Noonu it dañoo nara sonal léegi Doomu nit ki.»
13 Ndax wax jooju nag, taalibe ya xam ne ci mbirum Yaxya
la leen doon wax.

Yeesu faj na xale bu rab jàpp

14 Bi nga xamee ne wàcc nañu, ba ñëw ca mbooloo ma,
genn góor ñëw ci moom, sukk 15 naan: «Sang bi, yërëmal
sama doom, ndaxte mu ngi say, di am coono bu metti;
léeg-léeg mu daanu ci sawara, léeg-léeg mu daanu ci ndox.
16 Indi naa ko ci say taalibe, waaye manuñu koo faj.»
17 Noonu Yeesu ne: «Yéen niti jamono jii, yéen ñi
gëmadi te dëng, ba kañ laa wara nekk ak yéen, ba kañ laa
leen di wara muñal?» Mu ne leen: «Indil-leen ma xale bi
fii.» 18 Noonu Yeesu tëkku rab wa, rab wa génn ca xale ba,
mu daldi wér ca saa sa.
19 Bi loolu amee taalibe ya ñëw ci Yeesu, laaj ko ci pegg:
«Lu tax nun manunu woona dàq rab wi?» 20-21 Yeesu ne
leen: «Seen ngëm gu néew a tax. Ci dëgg maa ngi leen koy
wax, su ngeen amee ngëm gu tuuti sax niw peppu fuddën,

kon dingeen ne tund wii: “Jógeel fii, toxu fale,” te dina fa dem, ba dara du leen të.»

Yeesu waxaat na ne dina dee, dekki

22 Bi ñuy wër diiwaanu Galile nag, Yeesu ne leen: «Léegi
ñu jébbal Doomu nit ki ci loxoy nit ñi; 23 dinañu ko rey, mu
dekki ca ñetteelu fan ba.» Bi ko taalibe ya déggee, ñu am
naqar lool.

Yeesu fey na warugaru kër Yàlla ga

24 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya ñëw Kapernawum.
Bi ñu fa àggee nag, laajkati warugaru kër Yàlla ga ñëw
ci Piyeer ne ko: «Ndax seen kilifa du fey posetu ñaari
daraxma ngir warugar wi?» 25 Piyeer ne leen: «Ahakay!»

Ba ñu eggee kër ga nag, Yeesu jëkka wax ne Piyeer:
«Waaw, lu ciy sa xalaat, Simoŋ? Buuri àddina si, ñan
lañuy laaj juuti walla galag? Seeni doom walla ñi bokkul ci
njaboot gi?» 26 Piyeer ne ko: «Xanaa ñi bokkul ci kër gi.»
Yeesu ne ko: «Kon doom yi nag mucc nañu ci. 27 Waaye
bëgguma nu naqaral leen; demal sànni oos ca dex ga te
nga génne jën wa jëkka xëcc. Boo ubbee gémmiñam,
dinga ca gis posetu estateer. Jël ko nag, jox leen ko ngir
man ak yaw.»

18

Kan moo gëna màgg?

1 Ca waxtu woowu taalibe ya ñëwoon nañu ci Yeesu, laaj
ko: «Kan moo gëna màgg ci nguuru Yàlla mi nekk ci kaw?»
2 Noonu Yeesu woo xale, teg ko ci seen biir, 3 ne leen: «Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, su ngeen waññikuwul ci Yàlla,
ba mel niy xale, dungeen dugg mukk ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji. 4 Kuy suufeelu nag, ba mel ni xale bii, kooku mooy
ki gëna màgg ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji. 5 Te it ku nangu
ci sama tur xale bu mel ni kii, man mii nga nangu. 6 Waaye

ku yóbbe bàkkaar kenn ci ñi gëna tuuti ñi ma gëm, li gën ci moom mooy ñu takk doj wu réy ci baatam, sànni ko ca fa gëna xóot ca géej ga.

Ñi yóbbe nit bàkkaar

7 «Yaw àddina, dinga torox ndax say fiir yiy yóbbe nit bàkkaar. Fiir manta ñàkk, waaye toroxte dal na nit ki koy lal. 8 Boo xamee ne sa loxo mbaa sa tànk mu ngi lay yóbbe bàkkaar, dagg ko, sànni ko fu sore. Ndaxte nga lafañ walla ñàkk loxo te dugg ci dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari loxo walla ñaari tànk, te ñu sànni la ci sawara su dul fey mukk. 9 Boo xamee ne sa bët mu ngi lay yóbbe bàkkaar, luqi ko, sànni ko fu sore. Ndaxte nga patt te dugg ci dund gu wóor gi, moo gën ci yaw, nga am ñaari bët, te ñu sànni la ci sawara.

10-11 «Te it wottuleena xeeb kenn ci ñi gëna tuuti, ndax kat seeni malaakaa ngi sax ci jataayu sama Baay bi nekk ci kaw. Maa leen wax loolu.

Xar mu réer ma

12 «Luy seen xalaat ci lii? Su fi amoon nit ku am téeméeri xar, te benn ci ñoom réer, lu muy def? Ndax du bàyyi ca parlukaay ba juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent, te dem wuti ma réer? 13 Bu ko gisee, mbég mi mu am ci moom mooy ëpp mbég, mi mu am ci juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent ya réerul.

14 «Noonu it seen Baay bi nekk ci kaw bëggul kenn ci ñi gëna tuuti sànku.

Mbaalug bàkkaar yi

15 «Te lii itam, bu sa mbokk defee bàkkaar, demal yedd ko, yéen ñaar rekk. Bu la dégloo, kon gindi nga sa mbokk. 16 Waaye bu la dégluwul, àndal ak kenn mbaa ñaar, ngir mbir mi dëggu ci li ko ñaar walla ñett seede. 17 Bu leen dégluwul ñoom itam, wax ko mbooloom ñi gëm. Bu

dégluwul mbooloo ma nag, nga teg ko ni ku gëmul Yàlla mbaa ab juutikat. 18 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lépp lu ngeen yeew ci àddina, dees na ko yeew ci asamaan, te lépp lu ngeen yiwi ci àddina, dees na ko yiwi ci asamaan.

19 «Maa ngi leen koy wax it, bu ñaar ci yéen déggoo ci àddina, ngir ñaan lu mu mana doon, sama Baay bi nekk ci kaw dina leen ko may. 20 Ndaxte fu ñaar walla ñetti nit booloo ci sama tur, maa ngi ci seen biir.»

Jaraaf ju amul yërmande

21 Noonu Piyeer ñëw ci Yeesu, laaj ko: «Boroom bi, bu ma sama mbokk tooñee, ñaata yoon laa ko wara baal? Xanaa ba ci juróom ñaari yoon?» 22 Yeesu ne ko: «Waxuma la ba ci juróom ñaari yoon, waaye ba ci juróom ñaar fukki juróom ñaari yoon.

23 «Loolu moo tax nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni buur bu bëgga wañ alalam ak ay jaraafam. 24 Ba mu tàmbalee wañ nag, ñu indil buur ba ku ko ameel ay milyoŋ* yu baree bare, 25 waaye jaraaf ja amul lu mu feye. Kon nag sangam santaane, ñu jaay ko moom ak soxnaam ak ay doomam ak lépp lu mu am, ngir fey bor ba. 26 Kon jaraaf ja daanu ciy tànkam ne ko: “Muñal ma, dinaa la fey lépp.” 27 Noonu sangam yërëm ko, bàyyi ko, baal ko bor ba.

28 «Bi loolu amee jaraaf ja génn, gis benn moroomu jaraafam bu ko ameel ay junni†. Mu daldi ko jàpp, poñe ko ne ko: “Fey ma li nga ma ameel.” 29 Kon moroomam daanu ci suuf, ñaan ko ne: “Muñal ma, dinaa la fey.” 30 Waaye moom nanguwu ko, mu dem, tëj ko kaso, ba kera mu fey li mu ko ameel.

---

* **18:24** Maanaam fukki junniy talaŋ. Seetal Xaalis ci Leeral yi. † **18:28** Maanaam téeméeri denariyon. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

31 «Bi ay moroomam gisee loolu nag, ñu am naqar wu réy, daldi dem, xamal seen sang li xew lépp. 32 Sang ba
nag woolu jaraaf ba ne ko: “Yaw jaraaf ju soxor nga! Baal
naa la sa bor bépp, ndaxte tinu nga ma. 33 Lu tax yaw itam
yërëmoo sa moroom, ni ma la yërëme?” 34 Noonu sang ba
mer, jébbal ko ñiy fitnaale ca kaso ba, ba kera muy fey li
mu ko ameel lépp.
35 «Noonu la leen sama Baay bi ci kaw di def, bu ngeen
baalul ku nekk seen mbokk ak xol bu sedd.»

19

Ñi fase, ak ñi baña séy ngir jaamu Yàlla

1 Bi nga xamee ne Yeesu wax na loolu ba noppi, mu jóge
Galile, dem ci wàllu réewu Yawut yi, gi féete ci gannaaw
dexu Yurdan. 2 Mbooloo mu bare topp ko, mu faj leen fa.
3 Bi mu fa nekkee, ay Farisen ñëw ci moom, bëgg koo
fiir; ñu ne ko: «Ndax jaadu na nit fase soxnaam, saa su
ko neexee?» 4 Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen ne, ca
njàlbéen ga Aji Bind ji sàkk na leen, kii góor, kii jigéen,
5 te mu ne: “Looloo tax góor di teqalikook ndeyam ak
baayam, ànd ak soxnaam, ñoom ñaar doon benn.” 6 Kon
nag nekkatuñu ñaar waaye benn lañu. Lu Yàlla takk nag,
bu ko nit tas.»
7 Bi Yeesu waxee loolu, Farisen ya laaj ko ne: «Waaye
Musaa santaane na, nit jox soxnaam kayitu pase, tàggook
moom. Lu tax mu wax loolu nag?» 8 Yeesu ne leen:
«Musaa may na leen, ngeen fase seen soxna, ndax seen xol
dafa dëgër, waaye ca njàlbéen ga demewul woon noonu.
9 Te it maa ngi leen koy wax, koo xam ne kii fase nga sa
soxna te du njaaloo tax, boo séyaatee ak keneen, njaaloo
nga.»
10 Bi ko taalibe ya déggee, ñu ne ko: «Bu dee noonu la
digganteb góor ak jigéen mel, baña séy moo gën.» 11 Yeesu

ne leen: «Du ñépp ñoo mana nangu loolu, waaye ñi ko
Yàlla jagleel rekk. 12 Ndaxte am na ñu judduwaale tële, am
na ñu tële ci loxoy nit, te am na ñu baña séy ngir nguuru
Yàlla Aji Kawe ji. Ku ko mana nangu, nangu ko.»

Xale yu ndaw yi

13 Gannaaw loolu amoon na ay nit ñuy indil Yeesu ay
xale, ngir mu teg leen ay loxoom, ñaanal leen. Waaye
taalibe ya gëdd leen. 14 Bi Yeesu gisee loolu, mu ne leen:
«Bàyyileen xale yi, te buleen leen tere, ñu ñëw fi man.
Ndaxte ñu mel ni ñoom, ñoo yelloo nguuru Yàlla Aji Kawe
ji.» 15 Noonu Yeesu teg leen ay loxoom, ba noppi jóge fa.

Waxambaane wu bare alal

16 Bi muy dem nag, nit daldi ñëw ci moom ne ko: «Kilifa
gi, lan laa wara def ci lu baax, ngir mana am dund gu dul
jeex?» 17 Yeesu ne ko: «Lu tax nga laaj ma ci wàllu lu
baax? Kenn kepp moo baax. Boo bëggee dugg ca dund
googu ci kaw, nanga sàmm ndigal yi.» 18 Waxambaane
wa laaj ko: «Yan la?» Yeesu ne ko: «Yii: bul bóome, bul
njaaloo, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg, 19 teralal sa ndey
ak sa baay, te it: nanga bëgg sa moroom, ni nga bëgge sa
bopp.» 20 Waxambaane wa ne ko: «Sàmm naa yooyu yépp,
lu ma deseeti?»

21 Noonu Yeesu ne ko: «Boo bëggee mat sëkk, demal
jaay li nga am, jox ko miskin yi te dinga woomle ca
asamaan. Boo noppee, ñëwal topp ci man.» 22 Waaye bi
waxambaane wa déggee loolu, mu jóge fa ak tiis, ndaxte
ku bare woon alal la.

23 Noonu Yeesu wax taalibeem ya ne leen: «Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, boroom alal dugg ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji, lu jafee ngoogu! 24 Ma waxaat leen ko: giléem
jaar ci bën-bënu puso moo gëna yomb boroom alal dugg
ci nguuru Yàlla Aji Kawe ji.» 25 Bi nga xamee ne taalibe

ya dégg nañu loolu, ñu daldi waaru lool ne ko: «Kan moo
mana mucc nag?» 26 Noonu Yeesu xool leen ne: «Loolu të
na nit, waaye dara tëwul Yàlla.»
27 Bi ko Piyeer déggee, mu daldi ne: «Waaw, nun
nag, dëddu nanu lépp, topp la; kon nu nuy mujje nun?»
28 Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, bés baa
ngi ñëw bu Yàllay yeesalaat lépp, te Doomu nit ki toog ci
jalam, bi soloo ndam. Bés boobu nag, yéen ñi ma topp
dingeen toog ci fukki jal ak ñaar, di àtte fukki giir ak ñaar
yu bànni Israyil. 29 Koo xam ne kii dëddu nga ngir sama tur
ay kër, ay doomi ndey yu góor walla yu jigéen, ndey walla
baay, ay doom walla ay tool, dinga ko jotaat téeméeri
yoon, ba noppi am dund gu dul jeex. 30 Waaye ñu bare
ci ñi jiitu, ñooy mujji; ñi mujj, ñooy jiituji.

20

Léebu liggéeykat yi ñu jël ci waxtu yu wuute

1 «Noonu nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni boroom
kër bu génn ci suba teel, ngir jël ay liggéeykat ndax toolu
reseñam. 2 Mu juboo ak liggéeykat ya ci bëccëg posetu
denariyon, door leena yebal ca toolam. 3 Ci yoor-yoor mu
génn, gis ñeneen ñu toog ca pénc ma te liggéeyuñu. 4 Mu
ne leen: “Demleen yéen itam ca tool ba, te dinaa leen fey
lu jaadu.” 5 Ñu dem ca. Mu génnaat ci digg bëccëg ak
ci tisbaar, defaat noonu. 6 Mu génnati ci tàkkusaan, gis
ñeneen di tendeefal. Mu ne leen: “Lu tax ngeen yendoo
tendeefal, te liggéeyiwuleen?” 7 Ñu ne ko: “Kenn jëlu nu.”
Mu ne leen: “Demleen yéen itam ca tool ba.”
8 «Bi nga xamee ne timis jot na, boroom tool ba ne
jawriñ ja: “Woowal liggéeykat yi te fey leen seen bëccëg,
tàmbali ci ñi mujja ñëw, ba ci ñi fi jëkk.” 9 Noonu ñi
mu jël ci tàkkusaan ñëw, ku nekk jot posetu denariyon.
10 Gannaaw ga nag ñi mu jëkka jël ñëw, yaakaar ne dinañu

jot lu ëpp loolu, waaye ñoom itam ñu jot ku nekk benn
denariyon. 11 Bi ñu ko jotee nag, ñu tàmbalee ñaxtu ca
boroom kër ga, 12 naan: “Ñi mujja ñëw, benn waxtu rekk
lañu liggéey, ba noppi nga yemale leen ak nun, ñi yenu
coonob bëccëg bi ak naaj wu metti wi.” 13 Waaye boroom
kër ga ne kenn ci ñoom: “Sama waay tooñuma la. Ndax
juboowunu woon ci benn denariyon? 14 Kon fabal li nga
moom te dem. Su ma bëggee fey ku mujja ñëw, li ma la fey
yaw, 15 ndax sañumaa def ak sama alal li ma neex? Walla
ndax danga am kiñaan ci li ma yéwén?” 16 Noonu ñi mujj
ñooy jiituji, ñi jiitu ñooy mujj.»

Yeesu xamle na ñetteelu yoon ne dina dee, dekki

17 Gannaaw loolu Yeesu di dem Yerusalem, ànd ak fukki
taalibe yi ak ñaar. Noonu mu wéetoo ak ñoom, di leen
xamal ci yoon wi lii: 18 «Nu ngi jëm Yerusalem, te dees na
jébbal Doomu nit ki sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya.
Dinañu ko àtte, teg ko dee, 19 jébbal ko ñi dul Yawut, ngir
ñu di ko ñaawal te di ko dóor ay yar, ba noppi daaj ko ci
bant. Waaye ca ñetteelu fan ba dina dekki.»

Li doomi Sebede ñaan Yeesu

20 Ci kaw loolu doomi Sebede ya ànd ak seen ndey, ñëw
ci Yeesu. Ndey ja sukk, di ko ñaansi lenn. 21 Yeesu ne
ko: «Loo bëggoon?» Mu ne ko: «Damaa bëggoon nga
santaane ne, boo nekkee ci sa nguur, sama ñaari doom ñii
toog ak yaw, kenn ci sa ndijoor, ki ci des ci sa càmmoñ.»
22 Yeesu ne ko: «Xamuleen li ngeen di ñaan. Ndax man
ngeena naan kaasu naqar, bi may naan?» Ñu ne ko: «Man
nañu ko.» 23 Yeesu ne leen: «Ci dëgg dingeen naan sama
kaas, waaye toog ci sama ndijoor mbaa sama càmmoñ, du
man maa koy maye, waaye sama Baay moo koy may ñi mu
ko waajal.»

24 Bi nga xamee ne fukki taalibe ya dégg nañu loolu, ñu
mere ñaari doomi ndey ya. 25 Waaye Yeesu woo leen ne
leen: «Xam ngeen ne ci xeeti àddina, njiit yi dañu leen
di dóor yetu nguur, te kilifa yi dañu leen di not. 26 Buleen
mel ni ñooñu. Waaye ku bëgga nekk kilifa ci yéen, na nekk
seen surga, 27 te ku bëgga nekk njiit, na nekk seen jaam.
28 Ndaxte noonu la Doomu nit ki ñëwe, du ngir ñu nekk ay
surgaam, waaye muy seen surga, ba joxe bakkanam ngir
njotug ñu bare.»

Yeesu faj na ñaari gumba

29 Gannaaw loolu Yeesu génn Yeriko, te mbooloo mu
bare topp ko. 30 Fekk ñaari gumba toog ci wetu yoon wa.
Bi gumba ya déggee ne Yeesu di jaar, ñu daldi yuuxu ne
ko: «Sang bi, yaw Sëtu Daawuda bi, yërëm nu!» 31 Waaye
nit ña gëdd leen, ngir ñu noppi. Teewul gumba ya gëna
yuuxu naan: «Sang bi, yaw Sëtu Daawuda bi, yërëm nu!»
32 Noonu Yeesu daldi taxaw, woo leen ne: «Lu ngeen bëgg,
ma defal leen ko?» 33 Ñu ne ko: «Sang bi, na sunuy bët
ubbiku.» 34 Noonu Yeesu yërëm leen, laal seeni bët, ñu
daldi gis ca saa sa, topp ci moom.

21

Yeesu dugg na Yerusalem

1 Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya jege woon nañu
Yerusalem, ba agsi dëkku Betfase ci wetu tundu Oliw ya.
Noonu Yeesu yebal ñaari taalibe, 2 ne leen: «Demleen
ci dëkk bi ci seen kanam. Bu ngeen eggee, dingeen gis
mbaam mu ñu yeew ak cumburam; yiwileen leen, indil ma
leen. 3 Te bu leen kenn waxee dara, ngeen ne ko: “Boroom
bi da leena soxla.” Kon ca saa sa dina leen bàyyi, ñu dem.»
4 Yeesu def na noonu, ngir la ñu waxoon jaarale ko cib
yonent am, bi mu naan:

5 «Waxal waa Siyoŋ:
“Seen buur a ngi ñëw ci yéen;
ku lewet la, te war mbaam-sëf,
dig cumbur, doomu mbaam.”»
6 Noonu taalibe ya dem, def loolu leen Yeesu sant. 7 Ñu
indi mbaam ma, moom ak cumbur ga, lal ci seeni yére,
Yeesu toog ca. 8 Ña ëpp ca mbooloo ma lal seeni yére ca
yoon wa, ñenn ña dagg ay cari garab, lal leen it ca yoon
wa. 9 Mbooloom ña ko jiitu ak ña ko topp ñépp di wax ca
kaw naan:
«Osaana, yaw Sëtu Daawuda bi!
Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi, ku barkeel nga!
Ca bérab yu gëna kawe, nañu ne: “Osaana!”»
10 Bi nga xamee ne Yeesu dugg na Yerusalem, dëkk ba
bépp yëngatu ne: «Kii moo di kan?» 11 Mbooloo ma ne
leen: «Kii moo di yonentu Yàlla Yeesu, bi jóge Nasaret ci
Galile.»

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

12 Bi loolu amee Yeesu dugg ca kër Yàlla ga, dàq ñépp
ña fay jaay ak ña fay jënd. Mu daaneel taabali weccikatu
xaalis ya ak tooguy jaaykati pitax ya, 13 naan: «Mbind mi
nee na: “Sama kër dinañu ko wooye këru ñaan ci Yàlla,”
waaye yéen def ngeen ko këru sàcc.»
14 Noonu ay gumba ak ay lafañ ñëw ci moom ca kër
Yàlla ga, mu faj leen.
15 Bi nga xamee ne sarxalkat yu mag ya ak xutbakat ya
gis nañu yëf yu doy waar ya mu def, te dégg xale yu ndaw
ya nekk ca kër Yàlla ga, di wax ci kaw naan: «Osaana, yaw
Sëtu Daawuda bi!» ñu daldi mer. 16 Noonu ñu ne Yeesu:
«Ndax dégg nga li ñuy wax?» Yeesu ne leen: «Waaw, dégg
naa ko. Ndax masuleena jàng lii ci Mbind mi:
“Ci gémmiñu perantal ak ñiy nàmp
sàkkal nga sa bopp ay cant”?»

17 Bi Yeesu waxee loolu, mu bàyyi leen, génn dëkk ba,
jëm Betani, fanaan fa.

Yeesu rëbb na garabu figg ga

18 Ci suba teel Yeesu délsi ca dëkk ba, mu xiif. 19 Noonu
mu séen garabu figg ca yoon wa, waaye bi mu fa agsee,
gisu ci dara lu dul ay xob rekk. Ci kaw loolu Yeesu ne ko:
«Dootuloo meññ mukk!» Ca saa sa figg ga daldi wow.
20 Bi nga xamee ne taalibe ya gis nañu loolu, ñu
waaru naan: «Nan la figg gi daldi wowe ci taxawaay bi?»
21 Noonu Yeesu ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
su ngeen gëmee te baña werante, dingeen def li ma def
figg gi, rax-ca-dolli bu ngeen nee tund wale: "Jógal tàbbi
ca géej ga," dina ko def. 22 Te lépp lu ngeen laaj cig ñaan,
bu ngeen ci boolee ngëm, dingeen ci jot.»

Sañ-sañu Yeesu

23 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga, di fa
jàngle. Bi muy jàngle nag sarxalkat yu mag ya ak njiiti
xeet wa ñëw ci moom ne ko: «Yëf yii ngay def, ci ban sañ-
sañ nga koy defe? Ku la may boobu sañ-sañ?» 24 Yeesu
ne leen: «Man itam dinaa leen laaj lenn; bu ngeen ma ko
waxee, kon dinaa leen wax ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.
25 La Yaxya daan def, di sóob nit ñi ci ndox, fu mu ko jële,
ci Yàlla walla ci nit ñi?» Ci kaw loolu ñu daldi werante
ci seen biir naan: «Bu nu nee: "Ci Yàlla," dina nu laaj:
"Lu tax gëmuleen ko kon?" 26 Te bu nu nee: "Ci nit ñi,"
kon mbooloo mi dal ci sunu kaw, ndaxte ñépp teg nañu
Yaxya ab yonent.» 27 Ñu ne Yeesu nag: «Loolu xamunu
ko.» Noonu Yeesu ne leen: «Kon man itam duma leen wax
ci ban sañ-sañ laay defe yëf yii.

Léebu ñaari doom ya

28 «Lu di seen xalaat ci lii? Kenn nit amoon na ñaari
doom. Am bés mu ñëw ca taaw ba ne ko: "Sama doom,

demal tey liggéeyi ca sama toolu reseñ." 29 Taaw ba ne ko:
"Demuma," waaye gannaaw loolu xelam yedd ko, mu dem.
30 Gannaaw gi, baay ba ñëw ca tofo ba, wax ko noonu. Mu
ne ko: "Waaw," waaye demul.»

31 Noonu Yeesu laaj leen: «Kan ci ñaari doom yooyu
moo def coobarey baayam?» Ñu ne: «Taaw ba.» Yeesu
ne leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, juutikat yi ak
jigéeni moykat yi ñoo leen jëkka dugg ci nguuru Yàlla Aji
Kawe ji. 32 Ndaxte Yaxya ñëw na ci yéen ci yoonu njub,
te gëmuleen ko; waaye juutikat yi ak jigéeni moykat yi
gëm nañu ko. Te gannaaw bi ngeen gisee loolu, seen xel
soppikuwul sax, ba ngeen gëm ko.»

Léebu beykat, yi rey doomu boroom tool bi

33 Yeesu teg ca ne: «Dégluleen beneen léeb. Amoon na
fi benn boroom kër bu jëmbët toolu reseñ. Mu ñag tool bi,
gas ci biir pax, ngir nal ci reseñ yi. Mu tabax wottukaay,
batale ko ay beykat, daldi tukki.

34 «Bi nga xamee ne bëgg nañoo witt reseñ yi, mu yónni
ay surgaam ci beykat yi, ngir jot wàllam ci meññeef mi.
35 Waaye beykat yi jàpp surga yi, kenn ki ñu dóor ko ay yar,
keneen ki ñu rey ko, ki ci des ñu sànni ko ay doj. 36 Boroom
kër gi nag yónniwaat yeneen surga yu ëpp yu jëkk ya,
beykat yi def leen noonu ñoom itam. 37 Mujj mu yónni
doomam naan: "Xëy na ñu weg sama doom." 38 Waaye bi
beykat yi gisee doom ji, ñu ne ci seen bopp: "Kii moo wara
donn tool bi; nan ko rey, moom ndonoom." 39 Ñu jàpp ko
nag, génne ko tool bi, rey ko.»

40 Noonu Yeesu laaj leen: «Bu boroom tool bi ñëwee
nag, na muy def beykat yi?» 41 Ñu ne ko: «Dina rey reyin
wu ñaaw nit ñu soxor ñooñu, batale tool bi yeneen beykat,
yi koy jox wàllam ci jamonoy meññeef.»

42 Kon Yeesu ne leen: «Xanaa masuleena jàng lii ci Mbind yi?
“Doj wi tabaxkat yi sànni;
mujj na di doju koñ;
ci Boroom bi la loolu jóge,
te yéemu nanu ci.”
43 «Loolu moo tax maa ngi leen koy wax, dinañu leen xañ nguuru Yàlla, dénk ko xeet wuy def ay jëfam. 44 Ku dal ci doj wii, dammtoo; ku mu dal ci sa kaw, rajaxe la.»
45 Bi nga xamee ne sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya dégg nañu léebam yooyu, ñu xam ne ñoom lay wax. 46 Noonu ñu di ko fexee jàpp, waaye ragal nañu nit ña, ndaxte ñépp teg nañu ko ab yonent.

22

Léebu céet ga

1 Gannaaw loolu Yeesu nettali leen beneen léeb ne leen:
2 «Nguuru Yàlla Aji Kawe ji dafa mel ni buur buy waajal céetu doomam ju góor. 3 Noonu mu yónni ay surgaam, ngir ñu woo gan yi ca céet ga, waaye gan yi bëgguñoo ñëw. 4 Kon mu yónneeti yeneen surga ne leen: “Bu ngeen demee, yégal-leen gan yi sama woote bii: ‘Reer yi noppi na, reylu naa samay nag ak samay jur gu duuf; lépp sotti na, ñëwleen ci reer yi.’ ” 5 Waaye ba tey wuyuwuñu ko; ñu dem, kenn ki ca toolam, kenn ki jaayaani, 6 ña ca des jàpp surga ya, toroxal leen, rey leen.
7 «Noonu buur mer, daldi yónni ay xarekatam, ngir ñu rey bóomkat yooyule, lakk seen dëkk. 8 Ci kaw loolu mu ne surga ya: “Reeri céet gi noppi na, waaye ñi ñu woo yeyoowuñu ko. 9 Demleen nag buntu dëkk ba, woo ku ngeen fa gis ci reeri céet gi.” 10 Noonu surga ya génn ca yoon ya, boole ña ñu fa gis ñépp, ñu bon ña ak ñu baax ña, ba néegu reer ya fees ak ay gan.

11 «Bi nga xamee ne buur bi dugg na nag, ngir seetsi gan
yi, mu gis fa nit ku solul mbubb mu ñu wara sol ca céet ga.
12 Buur ne ko: “Sama waay, naka nga dugge fii, te amuloo
mbubbum céet?” Waa ji ne miig. 13 Noonu buur ba ne ay
surgaam: “Yeewleen ko ci tànk yi ak ci loxo yi, sànni ko ci
biti ci lëndëm gi. Foofa dees na fa jooy tey yéyu.” 14 Ndaxte
ñi ñu woo bare nañu, waaye ñi ñu tànn barewul.»

Galag gi ñuy fey buur bi Sesaar

15 Booba Farisen ya dem gise, ba xam lu ñu wara def,
ngir fiir Yeesu ci waxam.
16 Noonu ñu yónni ci moom seeni taalibe ak ñi far ak
buur bi Erodd ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne ku wóor nga,
te ragaloo kenn, ndaxte seetuloo jëmmi nit, waaye dangay
xamle yoonu Yàlla ci bu wóor. 17 Wax nu nag loo xam ci lii:
ndax jaadu na, nu fey buur bi Sesaar galag walla déet?»
18 Waaye Yeesu xam seen njublaŋ, mu ne leen nag: «Lu
tax ngeen bëgg maa fiir, yéen naaféq yi? 19 Wonleen ma
poset, bi ñuy feye galag.» Ñu daldi ko jox nag benn posetu
denariyon. 20 Yeesu ne leen: «Kan lañu ci def nataalam
ak turam?» 21 Ñu ne ko: «Sesaar.» Noonu mu ne leen:
«Joxleen nag Sesaar li Sesaar moom, te jox Yàlla li Yàlla
moom.»
22 Bi nga xamee ne dégg nañu loolu, ñu waaru, bàyyi ko,
daldi dem.

Sadusen yi ak ndekkite li

23 Bés boobale ay Sadusen ñëw ci moom. Sadusen yi
nag ñoom gëmuñu ne ndekkite am na. Noonu ñu laaj ko
naan: 24 «Kilifa gi, Musaa nee woon na: “Boo xamee ne
góor dee na te amul doom, na rakkam donn jabaram, ngir
sàkkal magam njaboot.” 25 Amoon na ci nun nag juróom
ñaari góor, ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba am jabar ba
noppi, faatu; rakk ja donn jabar ja, ndaxte amul woon

doom. 26 Ñaareel ba ak ñetteel ba def noonu, ba ci juróom
ñaareel ba. 27 Gannaaw ñoom ñépp, jigéen ja faatu. 28 Bu
ndekkite taxawee nag, jabaru kan lay doon ci juróom ñaar
ñi, ndaxte ñépp jël nañu ko?» 29 Waaye Yeesu ne leen:
«Yéena ngi cig réer, ndaxte xamuleen Mbind mi mbaa
kàttanu Yàlla. 30 Ndaxte keroog ndekkite li kenn du am
jabar, kenn du am jëkkër, waaye dinañu mel ni malaaka yi
ci kaw. 31 Te lu jëm ci ndekkitel ñi dee, xanaa masuleena
jàng la leen Yàlla waxoon ne: 32 "Maay Yàllay Ibraayma
ak Yàllay Isaaxa ak Yàllay Yanqóoba"? Li ciy génn mooy,
nekkul Yàllay ñi dee waaye Yàllay ñiy dund la.» 33 Bi nga
xamee ne mbooloo ma dégg nañu loolu, ñu waaru ndax li
mu jàngle.

Ban santaane moo gëna màgg ci yoonu Musaa?

34 Gannaaw gi, Farisen ya yég nañu ne yey na Sadusen
ya. Kon nag ñu daldi daje. 35 Noonu kenn ci ñoom, ka
nekk xutbakat, fexe koo fiir. Mu laaj ko: 36 «Kilifa gi, ban
ndigal moo gëna màgg ci yoonu Musaa?» 37 Yeesu ne ko:
«"Nanga bëgg Yàlla sa Boroom ak sa xol bépp ak sa bakkan
bépp ak sa xel mépp." 38 Loolu moo di li jëkk te ëpp ci li
Yàlla santaane. 39 Te ñaareel bi noona la mel: "Nanga bëgg
sa moroom, ni nga bëgge sa bopp." 40 Ñaari ndigal yooyu
tënk nañu yoonu Musaa wépp, moom ak waxi yonent yi.»

Ndax Almasi bi mooy sëtu Daawuda?

41 Bi Farisen ya dajee nag, Yeesu laaj leen: 42 «Lu
ngeen xalaat ci Almasi bi; kan la nekk sëtam?» Ñu ne
ko: «Daawuda.» 43 Noonu Yeesu ne leen: «Lu tax nag
Daawuda, bi muy wax ci kàttanu Xelu Yàlla mi, di ko
wooye "Boroom bi" ne:
44 "Boroom bi wax na sama Boroom:
'Toogal ci sama ndijoor,
ba kera may daaneel

say noon ci sa kanam.' "
45 Gannaaw Daawuda nag wooye na ko: "Boroom bi," nu
muy nekke sëtam?» 46 Ci kaw loolu kenn manu koo tontu
genn kàddu. Te li dale ci bés booba kenn ñemeetu koo laaj
dara.

23

Yeesu gëdd na xutbakat ya ak Farisen ya

1 Gannaaw loolu Yeesu waxoon na mbooloo ma ak
taalibeem ya ne leen:
2 «Xutbakat ya ak Farisen ya ñu ngi toog ci jalu Musaa.
3 Lépp lu ñu leen wax nag, defleen ko te sàmm ko, waaye
buleen roy seeni jëf, ndaxte dañuy wax waaye duñu ko
jëfe. 4 Dañuy takk say yu diis, yen leen ci nit ñi, waaye
duñu ko nangoo laal sax ak seen cati baaraam. 5 Dañuy
def seeni jëf yépp, ngir nit ñi gis leen, di takk ay téere
yu réy, tey réyal seeni laari mbubb. 6 Ca reeri xew yi,
toogu yu yiw lañuy taamu, tey féete kanam ca jàngu ya.
7 Dañoo bëgg ñépp nuyoo leen ñaari loxo ca pénc ma, di
leen wooye "kilifa gi." 8 Waaye yéen buñu leen wooye
"kilifa gi," ndaxte kenn rekk moo di seen Kilifa, te yéen
ñépp ay bokk ngeen. 9 Te buleen tudde kenn seen "baay"
ci àddina, ndaxte kenn rekk moo di seen Baay, ki ci kaw.
10 Buñu leen tudde it ay "njiit," ndaxte kenn rekk moo
di seen Njiit, mooy Kirist. 11 Ki gëna mag ci yéen mooy
ki nangoo nekk seen surga. 12 Kuy yékkatiku dees na la
suufeel; kuy suufeelu, ñu yékkati la.
13-14 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen
torox! Ndaxte yéena ngi tëj nguuru Yàlla Aji Kawe ji ci
kanam nit ñi; yéen dungeen ci dugg, te dungeen bàyyi ku
ci bëgga dugg, mu dugg ci.
15 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen
torox! Ndaxte yéena ngi wër géej ak suuf, ngir sàkku benn

taalibe, ba noppi ngeen def ko nitu sawara, ku leen yées ñaari yoon.

16 «Yéen njiit yu gumba yi, dingeen torox! Yéena ngi
wax ne: “Ku giñe kër Yàlla gi, ngiñ li duggul, waaye ku
giñ ci wurusu kër Yàlla gi, dugg na.” 17 Yéen ñi dof te
gumba! Lan moo gëna màgg, wurus wi walla kër Yàlla, gi
tax wurus wi sell? 18 Dangeen ne it: “Ku giñe sarxalukaay
bi ci kër Yàlla gi, ngiñ li duggul, waaye ku giñ ci sarax si
ci kawam, dugg na.” 19 Gumba yi! Lan moo gëna màgg,
sarax si walla sarxalukaay bi tax sarax si sell? 20 Ku giñe
sarxalukaay bi, giñ nga ci sarxalukaay bi ak li ci kawam
lépp. 21 Ku giñe kër Yàlla gi, giñ nga ci kër Yàlla gi ak ki ci
dëkk. 22 Ku giñ ci asamaan, giñ nga ci jalu Buur Yàlla ak ki
ci toog.

23 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen
torox! Ndaxte yéena ngi sàkk asaka ci naana ak anet
ak kumin, te sàggane yi gëna màgg ci yoonu Musaa,
maanaam njub, yërmande ak ngëm. Loolu ngeen wara
def, waxuma nag ngeen bàyyi la ca des. 24 Yéen njiit yu
gumba yi! Yéena ngi segg wallax-njaan, tey wann giléem.

25 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen
torox! Ndaxte yéena ngi setal bitib kaas bi ak ndab li,
waaye ci biir dafa fees ak càcc ak ëppal. 26 Farisen yu
gumba yi! Jëkkleena setal biir kaas bi ak ndab li, ngir biti
bi itam set.

27 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen
torox! Ndaxte yéena ngi mel ni bàmmeel yu ñu weexal.
Ci biti am nañu melo wu rafet, waaye ci biir dañoo fees
ak yaxi ñi dee ak tilim ju nekk. 28 Yéen itam, ci ngistal
dangeena mel ni ñu jub, waaye ci seen biir dangeen fees
ak naaféq ak lu bon.

29 «Yéen xutbakat yi ak Farisen yi, naaféq yi, dingeen
torox! Ndaxte yéena ngi tabax xabruy yonent yi, tey

rafetal bàmmeeli ñu jub ñi. 30 Te yéena ngi wax ne: “Bu nu
fekke woon sunu jamonoy maam, dunu ànd ak ñoom ciy
tuur deretu yonent yi.” 31 Seede ngeen nii ne yey ngeen
seen bopp, te yéenay doomi ñi doon rey yonent yi, 32 di
aw seen tànki baay, ba yées leen sax. 33 Yéen ñi mel ni
ay jaan, te fees ak daŋar niy co, naka ngeen di mucce
mbugalu sawara? 34 Moo tax maa ngi leen di yónnee ay
yonent ak ay boroom xam-xam ak ay xutbakat. Ñenn ñi
dingeen leen rey te daaj leen ci bant; ñeneen ñi dingeen
leen dóor ay yar ci seeni jàngu, di leen fitnaal ci dëkkoo
dëkk. 35 Noonu deretu ñi jub, ji ñu tuur jépp ci àddina,
dina xëppu ci seen kaw, li dale ci deretu Abel mi jub, ba
ci deretu Sakari doomu Baraki, mi ngeen rey ci diggante
bérab bu sell bi ak sarxalukaay bi. 36 Ci dëgg maa ngi leen
koy wax, loolu lépp dina dal ci niti jamono jii.

37 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy rey yonent yi, tey
sànni ay doj ndaw yi, ba ñu dee, aka maa bëggoona dajale
say doom, ni ginaar di uufe ay cuujam, te nanguwuleen!
38 Kon nag Yàlla dina bërgël seen kër, ba mu gent.
39 Ndaxte maa ngi leen koy wax, dungeen ma gisati li dale
tey, ba kera ngeen ne: “Yaw miy ñëw ci turu Boroom bi,
ku barkeel nga!”»

24

Yàqug Yerusalem ak dellusig Doomu nit ki

1 Bi Yeesu waxee ba noppi, mu génn ca kër Yàlla ga,
dem. Noonu ay taalibeem ñëw ci moom, ngir won ko
tabaxi kër Yàlla ga. 2 Mu ne leen: «Du gis ngeen yii yépp?
Ci dëgg maa ngi leen koy wax, lii lépp dina daanu, ba doj
dootul des ci kaw doj.»

3 Noonu bi nga xamee ne Yeesu toog na ca tundu Oliw
ya, taalibeem ya ñëw ci moom cig wet. Ñu ne ko: «Wax nu

kañ la loolu di am, te luy tegtale ne yaa ngi ñëw te àddina di tukki?»

4 Yeesu ne leen: «Moytuleen, bu leen kenn nax.
5 Ndaxte ñu bare dinañu ñëw ci sama tur ne: "Maa di
Kirist," te dinañu nax ñu bare. 6 Dingeen dégg ay xare
ak coowi xare; wottuleen, buleen ci tiit, ndaxte loolu war
na am, waaye booba mujug jamono ji jotagul. 7 Xeet dina
jóg, xeex ak weneen xeet, réew xeex ak meneen réew.
Dina am ay xiif ak ay yëngu-yënguy suuf ci bérab yu bare.
8 Waaye loolu lépp mooy ndoortel metit yi, mel ni jigéen
juy matu. 9 Bu boobaa dees na leen jébbale, mitital leen,
rey leen; te xeet yépp dinañu leen bañ ndax sama tur.
10 Bu loolu amee ñu bare dinañu dàggeeku, di booleente
tey bañante. 11 Te it ñu bare ñuy mbubboo turu yonent
dinañu feeñ, nax nit ñu bare. 12 Te gannaaw lu bon day
law, mbëggeelug ñi ëpp dina wàññiku. 13 Waaye ku muñ
ba ca muj ga, mucc. 14 Noonu xibaaru jàmm bii ci nguuru
Yàlla, dees na ko yégle ci àddina sépp, ngir mu nekk seede
ci xeet yépp. Bu loolu amee mujug jamono ji jot.

15 «Dina am bés bu li ñuy wax: "Lu araam luy yàqe" dina
tege ca bérab bu sell ba. Mooy li ñu doon wax jaarale ko
ci yonent Yàlla Dañeel; ku ko jàng, nanga ko xam. 16 Bu
ngeen gisee loolu nag, ku nekk ci biir diiwaanu Yude,
nanga daw ca tund ya; 17 ku nekk ci kaw taax ma, bul wàcc
ngir fab say yëf, ya nekk ci biir kër ga; 18 ku nekk ca tool
ba, bul ñibbi ngir fab sa mbubb. 19 Ngalla jigéen ñi ëmb
ca bés yooyu, ngalla it ñiy nàmpal! 20 Ñaanleen nag seen
gàddaay bumu nekk jamonoy seddaayu lolli, walla bésub
noflaay bi. 21 Ndaxte booba dina am metit wu réy wu
masula am, ba àddina sosoo ak tey, te dootul am mukk.
22 Te bu ñu wàññiwul bés yooyu, kenn du mucc, waaye
dees na leen wàññi ndax ñi Yàlla tànn.

23 «Booba nag, bu leen kenn waxee: "Kaayleen gis,

Kirist a ngi fi," mbaa: "Mu nga fale," buleen ko gëm.
24 Ndaxte ñi mbubboo turu Kirist ak ñi mbubboo turu
yonent dinañu feeñ, di joxe ay firnde yu réy ak ay
kéemaan, ba ciy nax sax ñi Yàlla tànn, su loolu manoona
am. 25 Wax naa leen ko lu jiitu.
26 «Bu ñu leen waxee nag: "Seetleen, mu nga nale ca
àll ba," buleen génn, mbaa ñu ne: "Seetleen, mu ngi nii
ci biir kër gi," buleen ko gëm. 27 Ndaxte ni melax di fàqe
penku, te lerax ba sowu, noonu la ñëwug Doomu nit ki di
mel. 28 Fa médd nekk, fa la tan yiy dajee.
29 «Gannaaw metitu bés yooyule nag, ca saa sa jant bi
dina lëndëm te weer wi dootul leer; biddiiw yi dinañu fàq,
daanu ci asamaan, te kàttani asamaan yi yëngu. 30 Booba
firnde ji taxaw, Doomu nit ki feeñ ci asamaan, te xeeti
àddina sépp dinañu jooy. Dinañu gis Doomu nit ki di ñëw
ci niiri asamaan si, ànd ak kàttan ak ndam lu réy. 31 Dina
yónni ay malaakaam ak baatu liit bu dégtu, ñu dajale ñi
mu tànn ci ñeenti xébla yi, fa asamaan dale ba fu mu yem.»
32 Yeesu teg ca ne: «Jàngleen misaalu garabu figg ga.
Boo xamee ne ay bànqaasam duy nañu, tey xobam sëq,
xam ngeen ne nawet jege na. 33 Noonu yéen itam bu ngeen
gisee loolu lépp, xamleen ne jege na, mu ngi ci bunt bi sax.
34 Ci dëgg maa ngi leen koy wax, niti jamono jii duñu wéy
te loolu lépp amul. 35 Asamaan ak suuf dinañu wéy, waaye
samay wax du wéy mukk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

36 «Waaye bés booba walla waxtu wa, kenn xamul kañ
lay doon; du malaaka yi ci kaw, du sax man Doom ji,
waaye Baay bi rekk moo ko xam. 37 Ni bési Nóoyin ya,
noonu lay mel, bu Doomu nit ki di ñëw. 38 Ndaxte ca bés
ya jiitu mbënn ma, nit ñaa ngi doon lekk di naan, góor
ñaa ngi doon takk jabar, tey maye seeni doom, ba bés ba
Nóoyin duggee ca gaal ga; 39 xalaatuñu woon dara, ba kera

ndoxum mbënn ma di dikk, yóbbu leen. Noonu lay mel ci
ñëwug Doomu nit ki.
40 «Bu boobaa ci ñaar ñu nekk cib tool, dinañu jël kenn
ki, bàyyi ki ci des. 41 Ci ñaari jigéen ñuy wol ca ëtt ba,
dinañu jël kenn ki, bàyyi ki ci des. 42 Yewwuleen nag,
ndaxte xamuleen bés bu seen Boroom di ñëw. 43 Waaye
xamleen lii: bu boroom kër gi xamoon, ci ban waxtu ci
guddi la sàcc bi di ñëw, kon dina yewwu te du ko bàyyi,
mu toj këram. 44 Loolu moo tax yéen itam taxawleen
jonn, ndaxte Doomu nit ki dina ñëw ci waxtu wu ngeen
ko séenuwul.»
45 Yeesu teg ca ne: «Kan moo nekk surga bu takku te
teey, bu njaatigeem teg ci waa kër gi, ngir mu leen di
dundal ca jamono ja? 46 Bu njaatigeem ñëwee te gis muy
def noonu, surga boobu dina am ngërëm. 47 Ci dëgg maa
ngi leen koy wax, njaatige bi dina ko teg ci alalam jépp.
48 Waaye bu dee surga bu bon bu naan ci xelam: “Sama
njaatige day yéexa ñëw,” 49 mu tàmbalee dóor ay bokki
surgaam, di lekk te naan ak naankat ya, 50 kon njaatige
ba dina ñëw ci bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu
xamul. 51 Dina ko dóor ay yar yu metti, jox ko añub naaféq.
Foofa dees na fa jooy tey yéyu.

25

Léebu fukki janq ya

1 «Booba nguuru Yàlla Aji Kawe ji dina mel ni fukki janq,
ñu fab seeni làmp, génn, gatanduji boroom séet ba. 2 Fekk
juróom ca janq ya di ñu am xel, juróom ya ca des ñàkk xel.
3 Ñi ñàkk xel nag fab nañu seeni làmp, waaye fabaalewuñu
diw; 4 waaye ñi am xel ñoom fab nañu seeni làmp, fabaale
diw ciy njaq. 5 Ni boroom séet bi yéexee ñëw nag, ñépp
gëmméentu bay nelaw.

6 «Noonu ci xaaju guddi baat jib ne: “Boroom séet baa
ngi, génnleen, gatandu ko.” 7 Bi ko janq ya déggee, ñu jóg,
defar seeni làmp. 8 Ñi ñàkk xel wax ñi am xel: “Mayleen nu
ci seen diw, ndaxte sunuy làmp ñu ngi bëgga fey.” 9 Waaye
ñi am xel ne leen: “Li nu yor du doy ngir nun ak yéen. Tee
ngeena dem ca jaaykat ya, jënd?”
10 «Bi nga xamee ne dem nañu jëndi, boroom séet ba
agsi. Ñi amoon diw ci seeni làmp, ànd ak boroom séet ba
ca reer ya. Noonu bunt ba tëj. 11 Gannaaw loolu janq ya ca
des agsi naan: “Sang bi, Sang bi, ubbil nu!” 12 Mu ne leen:
“Ci dëgg maa ngi leen koy wax, xawma leen.”
13 «Yewwuleen nag, ndaxte xamuleen bés ba mbaa
waxtu wa.

Léebu surga, ya njaatige bi dénk xaalisam

14 «Te it nguuru Yàlla dafa mel ni kuy tukki bitim réew.
Bi muy laata dem, mu woo ay surgaam, batale leen alalam,
ku nekk lu mu àttan. 15 Kenn ka, mu dénk ko juróomi
milyoŋ*, keneen ka, mu dénk ko ñaar; ka ca des, benn;
daldi tukki.
16 «Bi mu demee nag, ki jot juróomi milyoŋ ya dem, di
ci jula, ba amaat yeneen juróom. 17 Noonu it ki jot ñaar
amaat yeneen ñaar. 18 Waaye ki jot benn milyoŋ dem, gas
pax, nëbb fa xaalisu njaatigeem.
19 «Gannaaw diir bu yàgg njaatigeb surga ya délsi, daldi
leen laaj alalam. 20 Noonu ki jot juróomi milyoŋ ya jegeñsi,
indi yeneen juróom naan: “Kilifa gi, dénk nga ma juróomi
milyoŋ; seetal, ame naa ci yeneen juróom.” 21 Njaatigeem
ne ko: “Def nga lu baax, surga bu baax nga te takku.
Gannaaw takku nga ci lu tuuti, dinaa la dénk lu bare. Kaay
bokk ci sama mbég.” 22 Naka noona ki jot ñaari milyoŋ it
jegeñsi ne ko: “Kilifa gi, dénk nga ma ñaari milyoŋ, seetal,

* **25:15** Maanaam juróomi talaŋ. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

ame naa ci yeneen ñaar.” 23 Njaatigeem ne ko: “Def nga lu
baax, surga bu baax nga te takku. Gannaaw takku nga ci
lu tuuti, dinaa la dénk lu bare. Kaay bokk ci sama mbég.”
24 «Gannaaw loolu nag, ki jot benn milyoŋ jegeñsi ne ko:
“Kilifa gi, xamoon naa ne, nit ku néeg nga; dangay dajale
foo jiwul, tey góob foo faruwul. 25 Moo tax ma ragaloon
la, ba dem, nëbb sa xaalis ci biir suuf; mi ngii, fabal li nga
moom.” 26 Waaye njaatigeem ne ko: “Surga bu bon nga
te tayel! Gannaaw xamoon nga ne damay dajale fu ma
jiwul, tey góob fu ma faruwul, 27 kon waroon ngaa yóbbu
sama xaalis ca denckati xaalis ya. Bés bu ma ñëwee nag,
ma mana jot li ma moom ak la mu jur.” 28 Noonu njaatige
bi ne: “Nanguleen xaalis bi ci moom, jox ko boroom fukki
milyoŋ yi. 29 Ndaxte ku am dinañu la dolli, ba nga barele,
waaye ku amul, li nga am as néew sax, dinañu ko nangu.
30 Te sànnileen surga bu amul njariñ bi ci biti ci lëndëm gi.
Foofa dees na fa jooy te yéyu.”

Àtteb xeet yi

31 «Boo xamee ne Doomu nit ki mu ngi ñëw ci ndamam,
ànd ak malaaka yépp, booba dina falu ni buur, toog ci
jalam bu soloo ndam. 32 Bu boobaa dees na dajale xeeti
àddina yépp ci kanamam, te dina leen xàjjale, ni sàmm di
xàjjalee xar yi ak bëy yi, 33 mu teg xar yi ci ndijooram, bëy
yi ci càmmoñam.
34 «Noonu Buur bi dina wax ñi féete ndijoor: “Agsileen,
yéen ñi sama Baay barkeel, jël-leen nguur, gi ñu leen
waajal li dale ci njàlbéenug àddina. 35 Ndaxte xiifoon naa,
ngeen jox ma, ma lekk; te mar, ngeen jox ma, ma naan;
nekkoon naa ab doxandéem, ngeen fat ma; 36 te rafle,
ngeen wodd ma; woppoon naa, ngeen seetsi ma; te ñu tëj
ma, ngeen ñëw fi man.” 37 Ci kaw loolu ñi jub dinañu ne:
“Boroom bi, kañ lanu la gisoon, nga xiif, nu jox la, nga

lekk; mbaa nga mar, nu jox la, nga naan? 38 Kañ lanu la
gisoon, nga nekk ab doxandéem, nu fat la; mbaa nga rafle,
nu wodd la? 39 Kañ lanu la gisoon, nga wopp mbaa ñu tëj
la, nu ñëw ci yaw?" 40 Noonu Buur bi dina leen ne: "Ci
dëgg maa ngi leen koy wax, saa yu ngeen defalee loolu
kenn ki gëna ndaw ci sama bokk yii, man ngeen ko defal."
41 «Gannaaw loolu dina wax ñi ci càmmoñam:
"Soreleen ma yéen ñi alku, te dem ci sawara su dul fey, si
ñu sàkkal Seytaane ak ay malaakaam. 42 Ndaxte xiifoon
naa waaye joxuleen ma, ma lekk; te mar waaye joxuleen
ma, ma naan. 43 Nekkoon naa ab doxandéem, waaye
fatuleen ma; te rafle, waaye wodduleen ma; woppoon
naa te ñu tëj ma, waaye seetsiwuleen ma." 44 Ci kaw loolu
dinañu ne: "Boroom bi, kañ lanu la gisoon, nga xiif, mbaa
nga mar, nga nekk ab doxandéem mbaa rafle, nga wopp
mbaa ñu tëj la, te topptoowunu la?" 45 Kon dina leen ne:
"Ci dëgg maa ngi leen koy wax, saa su ngeen ko defalul
kenn ci ñi gëna ndaw, man ngeen ko defalul." 46 Noonu ñii
dinañu sóobu ci mbugal gu dul jeex, waaye ñi jub dinañu
tàbbi ci dund gu dul jeex.»

26

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Bi nga xamee ne Yeesu wax na loolu lépp ba noppi,
mu ne taalibeem ya: 2 «Xam ngeen ne ñaari fan a des ci
màggalu bésu Mucc ba, te dinañu wor Doomu nit ki, daaj
ko ci bant.»
3 Booba nag sarxalkat yu mag ya ak njiiti xeet wa
dajaloo ca kër gu réy gu sarxalkat bu mag ba, tudd Kayif.
4 Ñu daldi gise, ba xam lu ñu mana fexe, ba jàpp Yeesu,
reylu ko. 5 Waaye ñu ne: «Bumu doon ci bésu màggal bi,
ngir yëngu-yëngu baña am ci nit ñi.»

Jigéen ja tuur na latkoloñ ci boppu Yeesu

6 Bi nga xamee ne Yeesu nekkoon na dëkku Betani ca
kër Simoŋ ma gaana woon, 7 jenn jigéen ñëw ci moom,
yor njaq lu ñu yette doj wu ñuy wax albaatar. Njaq la
def latkoloñ ju jar lu baree bare. Noonu bi Yeesu toogee
di lekk, jigéen ji tuur ko ci boppu Yeesu. 8 Waaye bi ko
taalibe ya gisee, ñu daldi mer ne: «Yàq gii, lu muy jariñ?
9 Maneesoon na koo jaay ci lu bare, jox xaalis bi miskin
yi.»

10 Yeesu nag xam la ñu wax, mu ne leen: «Jigéen ji defal
na ma jëf ju rafet; lu tax ngeen di ko sonal? 11 Miskin yaa
ngi ak yéen bés bu nekk, waaye dungeen ma gis ba fàww.
12 Kii, ci li mu tuur latkoloñ jii ci sama yaram, def na ko
ngir waajal sama rob. 13 Ci dëgg maa ngi leen koy wax,
fépp fu ñuy yéene xibaaru jàmm bi ci àddina sépp, dinañu
fa fàttali it li jigéen jii def.»

Yudaa wor na Yeesu

14 Ca waxtu woowu kenn ci fukki taalibe ya ak ñaar,
ku tudd Yudaa Iskariyo, dem ca sarxalkat yu mag ya,
15 ne leen: «Lan ngeen ma mana jox, ngir ma jébbal leen
Yeesu?» Noonu sarxalkat ya daldi ko waññal fanweeri
poseti estateer. 16 Li dale ci saa soosa nag Yudaa di fexe
jamono ju mu leen mana jébbal Yeesu.

Reer bu mujj bi

17 Bés bu jëkk ca màggal, ga ñuy wax Mburu ma amul
lawiir, taalibe yi ñëw ci Yeesu ne ko: «Foo bëggoon
nu defaral la reeru bésu Mucc ba?» 18 Yeesu ne leen:
«Demleen ca dëkk ba, jëm ca diw, ngeen ne ko: "Kilifa
gi nee na: Sama jamono jege na; ci sa kër laay màggalsi
bésu Mucc ba, man ak samay taalibe."» 19 Noonu taalibe
yi defar reeru bésu Mucc ba, na leen Yeesu waxe woon.

20 Bi nga xamee ne timis jot na, Yeesu toog di lekk,
moom ak fukki taalibe yi ak ñaar. 21 Bi ñuy lekk, mu ne
leen: «Ci dëgg maa ngi leen koy wax, kenn ci yéen dina
ma wor.» 22 Taalibe ya am naqaru xol bu réy; ku nekk
daldi ne ko: «Mbaa du man, Boroom bi?» 23 Yeesu ne leen:
«Ki dugal loxoom ak man ci ndab li, kooku moo may wor.
24 Doomu nit ki mu ngi dem, ni ñu ko waxe ci Mbind mi,
waaye ki koy wor dina torox; bañoona juddu moo gënoon
ci moom.» 25 Yudaa, mi ko nara wor, laaj ko: «Mbaa du
man, kilifa gi?» Yeesu ne ko: «Wax nga ko.»

26 Noonu bi ñuy lekk, Yeesu jël mburu, sant Yàlla, damm
ko, jox ko taalibe ya. Mu ne leen: «Jël-leen lekk, lii sama
yaram la.» 27 Gannaaw loolu mu jël kaas, sant Yàlla, jox
leen ko. Mu ne leen: «Yéen ñépp naanleen ci, 28 ndaxte
lii mooy sama deret, ji fas kóllëre gi, te mu tuuru, ngir
ñu bare jot mbaalug bàkkaar yi. 29 Maa ngi leen di wax,
dootuma naan gannaaw-si-tey ndoxum reseñ mii, ba kera
may naan ak yéen ndoxum reseñ mu bees ci sama nguuru
Baay.»

30 Gannaaw loolu ñu woy Yàlla, ba noppi génn, dem ca
tundu Oliw ya.

31 Booba Yeesu ne leen: «Yéen ñépp dingeen ma
dàggeeku ci guddi gii, ndaxte bind nañu:
"Dinaa dóor sàmm bi,
xari jur gi tasaaroo."
32 Waaye bu ma dekkee, dinaa leen jiituji Galile.» 33 Piyeer
nag daldi jël kàddu gi naan: «Bu la ñépp dàggeekoo, man
duma la dàggeeku mukk.» 34 Yeesu ne ko: «Ci dëgg maa
ngi la koy wax, ci guddi gii, bala ginaar a sab, dinga ma
weddi ñetti yoon.» 35 Piyeer ne ko: «Boo xamee ne sax,
damaa wara dee ak yaw, duma la weddi mukk.» Taalibe
yépp it waxe noonu.

Yeesu ñaan na ci toolu Setsemane ci biir tiis wu réy

36 Bi loolu amee Yeesu ànd ak ñoom ba ca bérab bu
tudd Setsemane, mu ne taalibe ya: «Toogleen fii, ma dem
fale, ñaan fa.» 37 Bi mu waxee loolu, mu ànd ak Piyeer ak
ñaari doomi Sebede, daldi am tiis ba xonet. 38 Mu ne leen:
«Sama xol dafa tiis, ba may bëgga dee; toogleen fi, xool ak
man.» 39 Bi mu waxee loolu, Yeesu dem ci kanam tuuti, ne
nërëm ci suuf, di ñaan ne: «Sama Baay, bu manee am, na
ma kaasu naqar bii teggi! Moona, bumuy ci sama coobare,
waaye na sa coobare am.»

40 Noonu mu ñëw ca taalibe ya, fekk leen ñuy nelaw. Mu
ne Piyeer: «Amuleen sax dooley xoolandoo ak man benn
waxtu? 41 Xool-leen te ñaan, ngir baña daanu cig fiir. Seen
xol jag na, waaye seen bind a woyof.» 42 Yeesu delluwaat
di ñaan ne: «Sama Baay, bu fekkee ne kaasu naqar bii
manu maa teggi te naanuma ko, kon na sa coobare am.»
43 Yeesu ñëwaat ca taalibe ya, fekk leen ñuy nelaw, ndaxte
seeni bët dañoo diis. 44 Mu daldi leen bàyyi, waxaat loolu
ñetteel bi yoon.

45 Noonu mu ñëw ca taalibe ya ne leen: «Nelawleen
léegi te noppalu. Waxtu wu ñu ma wara jébbale ci loxoy
bàkkaarkat yi, jege na. 46 Jógleen nu dem; xool-leen, ki
may wor a ngi nii, di ñëw.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Bi muy wax loolu nag, Yudaa, mi bokkoon ca fukki
taalibe ya ak ñaar te naroon koo wor, agsi, ànd ak mbooloo
mu bare, jóge ca sarxalkat yu mag ya ak ca njiiti xeet wa, te
gànnaayoo jaasi ak yet. 48 Fekk Yudaa moomu joxoon na
leen tegtal ne leen: «Ki may fóon, moom la; jàppleen ko.»
49 Mu daldi ñëw ci Yeesu nag ne ko: «Salaam-maalikum,
kilifa gi!» daldi ko fóon bu tàng. 50 Yeesu ne ko: «Sama
xarit, xam naa lu tax nga ñëw.» Noonu ñu daldi jegesi,
song ko, jàpp ko.

51 Ca saa sa kenn ci ñi ànd ak Yeesu bocci jaaseem, dóor
surgab sarxalkat bu mag ba, nopp ba dagg. 52 Waaye Yeesu
ne ko: «Roofal sa jaasi ci mbaram, ndaxte ku bocci jaasi,
jaasi moo lay rey. 53 Xanaa xamuloo ne man naa laaj sama
Baay, te dina ma may ci taxawaay bi mbooloom malaaka
mu xel dajul*? 54 Waaye su ma ko defoon, nan la Mbind mi
mana ame? Ndaxte Mbind mi nee na, nii la wara ame.»
55 Booba Yeesu ne mbooloo mi: «Jóg ngeen ngir jàpp
ma, gànnaayoo jaasi ak yet, mel ni ñuy topp sàcc. Moona
daa naa toog bés bu nekk ca kër Yàlla ga, di jàngle, te
jàppuleen ma. 56 Waaye lii lépp xew na, ngir amal Mbindi
yonent yi.» Ci kaw loolu taalibe yépp dëddu ko, daw.

Yeesu taxaw na ci kanam kureelu àttekat ya

57 Ña jàppoon Yeesu yóbbu ko kër Kayif, sarxalkat bu
mag ba, fa xutbakat ya ak njiit ya daje. 58 Piyeer topp ko
fu sore, ba ci ëttu sarxalkat bu mag ba; mu dugg, toog ak
surga ya, ngir seet nu mbir may mujje.
59 Noonu sarxalkat yu mag ya ak kureelu àttekat ya di
seet naaféq bu mana seede ci Yeesu, ba ñu man koo rey,
60 waaye manuñu koo am. Teewul ñu bare ñëwoon nañu,
di seede lu dul dëgg. Ba mujj ñaari nit ñëw naan: 61 «Kii
nee woon na: "Man naa toj kër Yàlla ga, tabaxaat ko ci
ñetti fan."»
62 Ci kaw loolu sarxalkat bu mag ba jóg ne ko: «Ndax
doo wax dara? Loo xam ci li ñii seede ci yaw?» 63 Waaye
Yeesu ne cell. Sarxalkat bu mag ba ne ko: «Giñloo naa
la ci Yàlla miy dund, nga wax nu, ndax yaa di Almasi bi,
Doomu Yàlla ji.» 64 Yeesu ne ko: «Wax nga ko. Maa ngi
leen koy wax it, li dale fii dingeen gis Doomu nit ki toog
ci ndijooru Aji Man ji, di ñëw ci niiri asamaan si.» 65 Bi

* **26:53** Maanaam fukki mbooloo ak ñaar yu malaaka; mbooloo mu nekk def juróom benni junni.

mu déggee loolu, sarxalkat bu mag ba daldi mer lool, ba xotti ay yéreem, daldi ne: «Weddi na Yàlla, lu nu doyeeti seede? Dégg ngeen ni mu weddee. 66 Lu ngeen ci xalaat?» Ñu ne ko: «Yoon teg na ko dee.»

67 Ci kaw loolu ñu daldi tifli ci xar kanamam, dóor ko ay kurfeñ. Ñeneen talaata ko, 68 ne ko: «Yaw Kirist, yonent bi, ndax xam nga ku la dóor?»

Piyeer weddi na Yeesu

69 Bi looluy xew, Piyeer moom ma nga toogoon ca biti ca ëtt ba. Noonu benn mbindaan ñëw ci moom ne ko: «Yaw itam àndoon nga ak Yeesum Galile.» 70 Waaye Piyeer weddi ko ci kanam ñépp ne ko: «Xawma li ngay wax.» 71 Bi mu ko waxee, mu jëm ca bunt ba, te beneen mbindaan gis ko, mu wax ña fa nekkoon: «Kii àndoon na ak Yeesum Nasaret.» 72 Waaye Piyeer weddiwaat, boole ko ak ay ngiñ ne ko: «Xawma nit kooku.»

73 Nees-tuut ña fa taxawoon ñëw ci Piyeer ne ko: «Ci lu wóor ne yaw itam bokk nga ci ñoom, ndaxte sa waxin feeñal na la.» 74 Bi mu ko déggee, Piyeer daldi giñ ak di waat ne: «Xawma nit kooku.» Te ci taxawaay ginaar daldi sab. 75 Noonu Piyeer fàttaliku la Yeesu waxoon ne: «Bala ginaar a sab, dinga ma weddi ñetti yoon.» Mu daldi génn, di jooy jooy yu metti.

27

Yudaa am na naqar lool, ba xaru

1 Ci suba teel sarxalkat yu mag yépp ak njiiti xeet wa gise, ngir fexee reylu Yeesu. 2 Ñu yeew ko, yóbbu ko, jébbal ko Pilaat boroom réew ma.

3 Bi nga xamee ne Yudaa, mi woroon Yeesu, gis na ne daan nañu ko, mu am naqaru xol. Mu dem nag ca sarxalkat yu mag ya ak njiit ya, delloo leen fanweeri poset

yu xaalis, 4 ne leen: «Am naa bàkkaar ci li ma wor nit ku tooñul, ngir ñu rey ko.» Ñu ne ko: «Lu ciy sunu yoon? Loolu yaa ko yég.» 5 Noonu Yudaa sànni xaalis ba ca kër Yàlla ga, jóge fa, dem, takk buum ci baatam, xaru.

6 Sarxalkat yu mag ya nag fab xaalis ba, naan: «Jaaduwul nu def xaalis bii ci dencukaayu xaalis bi ci kër Yàlla gi, ndaxte njégu deret la.» 7 Ñu daldi diisoo nag, jënd ca xaalis ba toolu defarkatu ndaa ya, ngir di fa suul doxandéem ya. 8 Loolu moo tax ñu wooye tool booba ba tey Toolu deret. 9 Noonu la ñu waxoon jaarale ko ci yonent Yàlla Yeremi am, bi mu naan: «Fab nañu fanweeri poseti xaalis ya, mooy njég li bànni Israyil xayma woon ci nit ki; 10 ñu joxe ko ngir toolu defarkatu ndaa ya, ni ma ko Boroom bi sante.»

Yeesu taxaw na ci kanam Pilaat

11 Gannaaw loolu Yeesu taxaw ca kanam boroom réew ma, boroom réew ma laaj ko: «Ndax yaa di buuru Yawut yi?» 12 Yeesu ne ko: «Wax nga ko,» waaye waxul dara ca la ko sarxalkat yu mag ya ak njiit ya jiiñ. 13 Noonu Pilaat ne ko: «Xanaa dégguloo li ñu la jiiñ lépp?» 14 Waaye Yeesu waxu ko ci dara, ba tax boroom réew ma waaru lool.

15 Ca màggal gu nekk nag boroom réew ma daan na may mbooloo ma, ñu tànn kenn ca ña ñu tëjoon, mu daldi leen ko bàyyil. 16 Fekk booba amoon nañu ku ñu tëjoon, ku siiw te tudd Barabas. 17 Bi nga xamee ne daje nañu nag, Pilaat laaj leen: «Kan ngeen bëgg, ma bàyyi ko, Barabas walla Yeesu mi ñuy wax Kirist?» 18 Ndaxte xamoon na ne kiñaan rekk a taxoon, ñu jébbal ko ko. 19 Te it bi mu toogee sax ca jalu àttekaay ba, soxnaam yónnee ci moom ne ko: «Bul dugg ci yëfi ku jub kooku, ndaxte tey gént naa ci moom te sonn naa ci lool.» 20 Waaye sarxalkat yu mag ya ak njiit ya xiir mbooloo ma, ñu laaj Barabas te reylu Yeesu.

21 Noonu boroom réew ma laaj leen: «Kan ci ñaar ñii
ngeen bëgg, ma bàyyil leen ko?» Ñu ne ko: «Barabas.»
22 Pilaat ne leen: «Nan laay def nag Yeesu, mi tudd Kirist?»
Ñépp ne ko: «Daaj ko ci bant, ba mu dee!» 23 Boroom réew
ma ne leen: «Lu tax? Gan tooñ la def?» Waaye ñu daldi
yuuxu bu gëna kawe naan: «Daaj ko ci bant!»
24 Naka Pilaat xam ne du ci man dara, fekk na sax
yëngu-yëngu bi gëna am doole, mu daldi fab ndox, raxas
ay loxoom ca kanam mbooloo ma ne leen: «Set naa ci
deretu ku jub kii; nu ngeen xam, defleen ko.» 25 Ñépp ne
ko: «Na deretam dal ci sunu kaw ak sunu kaw njaboot.»
26 Noonu Pilaat bàyyil leen Barabas, mu dóorlu Yeesu
ay yar, jébbal ko, ngir ñu daaj ko ci bant.

Xarekat ya ñaawal nañu Yeesu

27 Bi ñu ko defee xarekati boroom réew ma fab Yeesu,
yóbbu ko ci biir kër ga, ñu daldi woo mbooloom xarekat ya
yépp ci moom. 28 Noonu ñu summi ko, solal ko mbubbum
xarekat mu xonq curr. 29 Ñu ràbb kaalag dég, teg ko
ci boppam, teg bantu xat ci loxol ndijooram, sukk ci
kanamam, di ko ñaawal ne ko: «Nuyu nanu la, yaw buuru
Yawut yi!» 30 Ba noppi ñu daldi tifli ci kawam, fab bantu
xat ba, dóor ko ci boppam. 31 Bi ñu ko ñaawalee ba noppi,
ñu summi mbubbum xarekat ma, solaatal ko ay yéreem,
yóbbu ko, ngir daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu ci bant bi

32 Bi nga xamee ne génn nañu, ñu daje ak nit ku dëkk
Siren te tudd Simoŋ; ñu ga ko, ngir mu gàddu bant, ba ñu
wara daaj Yeesu. 33 Ñu ñëw nag fa ñuy wax Golgota, biy
tekki «bérabu Kaaŋu bopp.» 34 Bi ñu fa eggee, ñu jox ko
biiñ, ñu def ci lu wex. Waaye bi mu ko mosee, nanguwu
koo naan.

35 Noonu ñu daaj ko ca bant ba, ñu daldi séddoo ay
yéreem, tegoo ko ay bant, 36 ba noppi toog fa, di ko wottu.
37 Te it ñu teg ci kaw boppam mbind, mu xamle lu tax ñu
rey ko, mu ne: «Kii mooy Yeesu, buuru Yawut yi.»
38 Booba it ñu daajaale ak moom ñaari taskati réew ma,
kenn ci ndijooram, ka ca des ci càmmoñam.
39 Ña fa doon romb di ko xas, di wëcc seen bopp ndax
sib ko, 40 naan: «Yaw mi mana toj kër Yàlla ga, tabaxaat
ko ci ñetti fan, musalal sa bopp; boo nekkee Doomu Yàlla,
wàccal ci bant bi!» 41 Sarxalkat yu mag ya ak xutbakat
ya ak njiit ya it di ko ñaawal naan: 42 «Waa jii musal na
ñeneen te manula musal boppam! Ndegam mooy buuru
Israyil, na wàcc léegi ci bant bi, nu gëm ko. 43 Gannaaw
dénk na boppam Yàlla, kon na ko Yàlla musal, bu ko
soppee, ndaxte nee na: "Maay Doomu Yàlla."» 44 Taskati
réew ma it, ya ñu daajaale ak moom, di ko xas noonule.

Yeesu saay na

45 La tàmbalee digg bëccëg, ba ci tisbaar, réew mépp
lëndëm. 46 Noonu ci wetu ñetti waxtu Yeesu daldi wootee
kàddu gu dëgër naan: «Eli, Eli, lema sabaktani?» liy tekki
«Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga dëddu ma?» 47 Ñenn
ña ca ña fa taxaw nag, bi ñu ko déggee, ñu ne: «Mu ngi
woo yonent Yàlla Ilyaas.» 48 Ca saa sa kenn ci ñoom daw,
jël aw sagar, capp ko ci bineegar, mu teg ko ci kaw bant,
jox ko ko, mu muucu. 49 Waaye ña ca des ne: «Bàyyil, nu
seet ba xam Ilyaas dina ñëw, musal ko.» 50 Noonu Yeesu
wootewaat ak kàddu gu dëgër, delloo ruuwam Yàlla.
51 Ca saa sa ridob bérab bu sell ba ca kër Yàlla ga xar
ñaar, li dale ci kaw ba ci suuf; suuf si yëngu, doj yi toj,
bàmmeel yi ubbiku, 52 te ñu bare ci jëmmi nit ñu sell ñu
dee, dekki. 53 Te gannaaw ndekkitel Yeesu ñu génn ca
bàmmeel ya, dugg ca dëkk bu sell ba, te feeñu ñu bare.

54 Noonu njiitu xare bi ak ñi ànd ak moom di wottu
Yeesu, bi ñu gisee suuf si yëngu ak li xew, ñu daldi tiit lool
ne: «Ci dëgg, kii Doomu Yàlla la.»
55 Amoon na fa it ay jigéen yu bare yu leen dànd,
di seetaan. Te ñoo jóge woon Galile, ànd ak Yeesu,
di ko topptoo. 56 Xàmmi nañu ci: Maryaama mi dëkk
Magdala, Maryaama ndeyu Saag ak Yuusufa, ak ndeyu
doomi Sebede ya.

Rob nañu Yeesu

57 Ca ngoon amoon na taalibeb Yeesu mu ñëw, tudd
Yuusufa te dëkk Arimate; ku bare alal la woon. 58 Mu dem
ca Pilaat, laaj ko néewu Yeesu. Pilaat santaane, ñu jox ko
ko. 59 Noonu Yuusufa fab jëmm ja, laxas ko ci càngaay
lu set, 60 dugal ko ca bàmmeel bu bees, ba mu yettaloon
boppam ciw doj. Mu béraŋ doj wu mag ca buntu bàmmeel
ba, dem. 61 Fekk Maryaamam Magdala ak Maryaama ma ca
des ñoo fa toogoon janook bàmmeel ba.
62 Ba bët setee nag, ca bés ba topp bésu Waajal ba,
sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya dajaloo, jëm ci Pilaat.
63 Ñu ne ko: «Boroom réew mi, fàttaliku nanu ne, naxkat
booba waxoon na, bi muy dund naan: "Gannaaw ñetti fan
dinaa dekki." 64 Danoo bëggoon nag, nga santaane, ñu
wottu bàmmeel ba, ba am ñetti fan, ngir bañ taalibeem
ya ñëw, sàcc néew ba, tey yégle ne dekki na. Bu ko defee
nax bu mujj boobu dina yées bu jëkk ba.» 65 Pilaat ne leen:
«Amleen, ay wottukat a ngi nii. Demleen wottuji ko, ni
ngeen mane.» 66 Noonu ñu dem, tëj bàmmeel ba bu wóor,
ñu tay ca doj wa màndarga, teg fa wottukat ya.

28

Yeesu Kirist dekki na

1 Gannaaw bésub noflaay ba nag, ca fajar ga, ca bés bu
jëkk ca ayu-bés ga, Maryaamam Magdala ak Maryaama

ma ca des dem, seeti bàmmeel ba. 2 Fekk suuf yëngu woon
na bu metti, ndaxte benn malaakam Boroom bi wàcc na ci
asamaan, ñëw béraŋ doj wa, toog ci kaw. 3 Meloom mel na
ni melax, ay yéreem weex tàll ni perkaal. 4 Ñi doon wottu
tiit bay lox, daldi mel ni ñu dee.
5 Noonu malaaka ma ne jigéen ña: «Buleen tiit. Xam
naa ne yéena ngi wut Yeesu, ma ñu daajoon ca bant ba,
6 waaye nekkatu fi, ndaxte dekki na, ni mu ko waxe woon.
Ñëwleen seet fi mu tëddoon, 7 te ngeen dem bu gaaw, wax
ay taalibeem ne dekki na te jiituji na leen Galile; foofa
ngeen koy gise. Lii laa leen wax.»
8 Bi loolu amee nag jigéen ña daldi jóge bu gaaw ca
bàmmeel ba, tiit ak mbég mu réy di jax seen xol, ñu daldi
daw, ngir yégal ko taalibe ya.
9 Ba ñuy dem nag, Yeesu taseek ñoom ne leen: «Maa
ngi leen di nuyu.» Jigéen ña jegesi, laxasu cay tànkam, di
ko màggal. 10 Yeesu ne leen: «Buleen tiit, waaye demleen
yégal samay bokk, ñu dem Galile; foofa lañu may gise.»
11 Ba ñuy dem, ñenn ca wottukat ya ñëw ca dëkk ba,
xamal sarxalkat yu mag ya lépp lu xew. 12 Noonu sarxalkat
ya dajaloo ak njiit ya, ñu diisoo; ba noppi ñu fab xaalis bu
bare, jox ko xarekat ya, 13 ne leen: «Nangeen wax lii: “Ay
taalibeem ñëw nañu ci guddi, sàcc ko, bi nuy nelaw.” 14 Te
bu ko boroom réew mi yégee nag, dinanu ko neexal, ngir
rawale leen.» 15 Wottukat ya nag fab xaalis ba, def la ñu
leen santoon. Te nettali boobu siiw na ci Yawut yi ba bésu
tey.
16 Noonu fukki taalibe ya ak benn dem ci biir Galile,
ca tund wa leen Yeesu digaloon. 17 Bi ñu gisee Yeesu, ñu
màggal ko, waaye ñenn ñi am xel ñaar. 18 Yeesu jegesi ne
leen: «Sañ-sañ bépp, jox nañu ma ko ci kaw ak ci suuf.
19 Demleen nag sàkk ay taalibe ci xeet yépp, sóob leen ci
ndox ci turu Baay bi ak Doom ji ak Xel mu Sell mi; 20 ngeen

jàngal leen, ñuy sàmm lépp li ma leen sant. Maa ngi ànd
ak yéen bés bu nekk, ba kera àddina di tukki.»

Téereb Injiil

The New Testament in Wolof, 2010 version.
Le Nouveau Testament en langue Wolof, revision de 2010

copyright © 2010 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For full copyright statement, see http://sng.al/copyright
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 27 Jul 2022 from source files dated 17 Jul 2020
79742756-9e1e-54a8-8cef-3115026c278e